

2014 йил юқори ўсиш суръатлари билан ривожланиш, барча мавжуд имкониятларни сафарбар этиш, ўзини оқлаган ислохотлар стратегиясини изчил давом эттириш йили бўлади

Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримовнинг мамлакатимизни 2013 йилда ижтимоий-иқтисодий ривожлантириш якунлари ва 2014 йилга мўлжалланган иқтисодий дастурнинг энг муҳим устувор йўналишларига бағишланган Вазирлар Маҳкамасининг мажлисидаги маърузаси

Хурматли мажлис иштирокчилари!

Биз бугун 2013 йилнинг якунлари ҳақида гапирганда, аввало, ўтган йилда мамлакатимизнинг **иқтисодий ва ижтимоий соҳаларда мутаносибликка эришгани, модернизация ва диверсификация хисобидан юқори суръатлар билан ривожланганини** қайд этамиз.

Мамлакатимиз ялпи ички маҳсулоти 8 фоизга ўсди, саноат маҳсулотлари ишлаб чиқариш ҳажми 8,8 фоизга, қишлоқ хўжалиги — 6,8 фоизга, чакана савдо айланмаси — 14,8 фоизга ошди. Инфляция даражаси прогноз кўрсаткичидан паст бўлди ва 6,8 фоизни ташкил этди.

Ўтган йил якунларига кўра, ташқи давлат қарзи ялпи ички маҳсулотга нисбатан 17 фоизни, экспорт ҳажмига нисбатан қарийб 60 фоизни ташкил этди. Бу авваламбор хорижий инвестициялар ва умуман, четдан қарз олиш масаласига чуқур ва ҳар томонлама пухта ўйлаб ёндашиш натижасидир.

2013 йилда иқтисодиёт

соҳасидаги солиқ юки 21,5 фоиздан 20,5 фоизга, жисмоний шахслар учун даромад солиғининг энг кам ставкаси 9 фоиздан 8 фоизга туширилганига қарамайдан, давлат бюджети ялпи ички маҳсулотга нисбатан 0,3 фоиз профицит билан бажарилди.

Давлат бюджети харажатлари таркибида ижтимоий соҳага йўналтирилган харажатлар юқори даражада сақланиб қолди ва умумий харажатларнинг 59,3 фоизини ташкил этди.

Мамлакатимиз иқтисодиётида юз бераётган жиддий сифат ўзгаришлари алоҳида эътиборга сазовордир.

Юртимизда қабул қилинган 2011—2015 йилларда саноатни устувор даражада ривожлантириш дастури ва ишлаб чиқаришни модернизация қилиш, техник ва технологик янгилашга доир тармоқ дастурларининг изчил амалга оширилиши натижасида саноат таркибида юқори қўшимча қийматга эга бўлган, рақобатдош маҳсулотлар тайёрлаётган қайта ишлаш тармоқларининг ўрни тобора ортиб бормоқда. Бугунги кунда

мамлакатимизда ишлаб чиқарилаётган саноат маҳсулотларининг 78 фоиздан ортиғи айнан ана шу тармоқлар ҳиссасига тўғри келмоқда.

2013 йилда юқори технологияларга асосланган машинасозлик ва металлни қайта ишлаш саноати 121 фоизга, қурилиш материаллари саноати 113,6 фоизга, енгил саноат 113 фоизга ва озиқ-овқат саноати 109 фоизга ўсгани мисолида бунинг яққол кўриш мумкин.

Телекоммуникация ускуналари, компьютер техникаси ва мобил телефонлар, кенг турдаги маиший электроника маҳсулотлари ишлаб чиқарадиган янги замонавий корхоналар ташкил этилмоқда. Иқтисодиётимизнинг деярли барча тармоқлари модернизация қилиниб, амалда технологик жиҳатдан янгиланмоқда.

Ана шундай ўзгаришлар натижасида ялпи ички маҳсулот таркибида саноатнинг улуши ҳозирги вақтда 24,2 фоиздан зиёдни ташкил этмоқда. Ҳолбуки, бу кўрсаткич 2000 йилда 14,2 фоиздан иборат эди.

(Давоми 2-3-бетларда.)

ЎЗБЕКИСТОН RESPUBLIKASI VAZIRLAR MAHKAMASINING MAJLISI TUGRISIDA AXBOROT

17 январь куні Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2013 йилда мамлакатни ижтимоий-иқтисодий ривожлантириш якунлари ва 2014 йилга мўлжалланган иқтисодий дастурнинг энг муҳим устувор йўналишларига бағишланган мажлиси бўлиб ўтди.

Мажлисида Ўзбекистон Республикаси Президенті Ислом Каримов маъруза қилди.

Давлатимиз раҳбарининг маърузасида жаҳон иқтисодиётининг ўсиш суръатлари секинлашганлигига ва унинг ривожланишида хатарлар кучайганлигига қарамай, замонавий, рақобатбардошли ва диверсификациялаштирилган бозор иқтисодиётини шакллантиришга йўналтирилган, мамлакатда қабул қилинган ислох қилиш ва ривожлантириш стратегиясини изчил амалга оширилиши натижасида 2013 йилда иқтисодий ривожланишнинг барқарор юқори суръатлари, макро-иқтисодий барқарорликни сақлаш ва иқтисодиётни модернизациялаш таъминланганлиги қайд этилди.

Жаҳонда умумий эътироф этилган ривожланишнинг "ўзбек модели" амалга оширилишида Ўзбекистоннинг ютуқлари ва истиқболлари,

жаҳон иқтисодиётининг чуқур ва давомли инқирози шароитларида иқтисодиётнинг инқирозга қарши бошқариш бўйича кўрилаётган самарали чора-тадбирлар нуфузли иқтисодиётчи олимлар ва халқаро молиявий институтлар томонидан юқори баҳоланаётганлиги алоҳида таъкидланди. Жумладан, 2013 йил сентябрь-октябрь ойларида мамлакатимизга ташриф буюрган Халқаро валюта жамғармаси миссияси бошлигининг баёнотида глобал иқтисодий вазиятнинг ёмонлашганлигига қарамай, 2013 йилда Ўзбекистонда кучли бюджет ва ташқи позициялар, барқарор банк тизими ва давлат қарзининг паст даражаси барқарор макроиқтисодий натижаларга эришишга қўмаклашаётгани давом этаётганлигини, иқтисодий ривожланиш прогнозлари эса яқин истиқболда ижобийлигини қайд этди.

(Давоми 6-бетда.)

ИНТЕГРАТИВ ТАЪЛИМ ЗАРУРИЯТИ

Мактабларда физика ва тарих фанларидан интегратив таълим умумий дидактик жараёнининг таркибий қисми сифатида қўлланилса, билимлар мазмунини шакллантиришда фанларнинг боғлиқлик жиҳатлари ҳисобга олинса, физикадан ўзлаштирилиши лозим бўлган назарий билимлар, амалий малака ва кўникмалар мазмунини интеграллашган билимлар асосида ташкил этилса, ўқитиш жараёни янада самарали бўлади.

8-бет

ЗАМОНАВИЙ ТЕХНОЛОГИЯЛАР — ЎЙИНЧОҚ ЭМАС

Яқин кўмакчимизга айланган замонавий технологиялардан фойдаланганда уларнинг салбий таъсирини эсдан чиқармаслик лозим. Зеро, оғох, ўзини-ўзи бошқара оладиган ва меъёрни биладиган инсон ҳаётда ҳеч қачон қоқилмайди.

9-бет

ЁШЛАР — БИЗНИНГ ФАХРИМИЗ

Бухоро шаҳридаги "Ёшлар" спорт мажмуасида мунтазам ўтказилаётган волейбол, велоспорт, спорт гимнастикаси, бадмин гимнастикаси бўйича машғулотлар олинганда яқин ўтишнинг бўш вақтини мазмунли ўтказишга хизмат қилмоқда.

2014-yil — Sog'lom bola yili

Мажмуа залларининг спорт жиҳозлари билан тўлиқ таъминланганлиги, машғулотларга ўндан зиёд малакали мураббийлар бош-қошлиги ва белгиланган режа асосида ўтказиб келинаётган спорт беллашувлари ёшларда катта қизиқиш уйғотмоқда.

— Спорт билан мунтазам шуғулланаётган ёшларимиз орасида нафақат мамлакатимиздаги нуфузли мусобақаларда, балки халқаро беллашувларда ҳам муваффақиятли иштирок этаётган ўғил-қизлар кўп, — дейди мажмуа спорт мажмуаси мураббийси Гулсанам Норова. — Улар — бизнинг фахримиз!

Суратда: бадмин гимнастикачи Фарангиз Кароматова.

Тоҳир ИСТАТОВ (Ўза) олган сурат.

2014 йил юқори ўсиш суръатлари билан ривожланиш, ўзини оқлаган ислохотлар стратегиясини

(Давоми. Боши 1-бетда.)

Мамлакатимизда истеъмол товарлари ишлаб чиқаришни тубдан ошириш бўйича ўз вақтида қўрилган чора-тадбирлар ҳам амалий самарасини бермоқда.

Ўтган йили ана шундай товарлар ишлаб чиқаришнинг ўсиш ҳажми 14,4 фоизни ташкил этди ва ялпи sanoat ҳажмида уларнинг улуши 35,5 фоизга етди. Бундай товарларнинг рақобатдошлиги нафақат ички бозорда, балки ташқи бозорда ҳам тобора ортиб бормоқда.

Ҳеч шубҳасиз, бу борада sanoat кооперацияси асосида тайёр маҳсулотлар, бутловчи буюмлар ва материаллар ишлаб чиқаришни маҳаллийлаштириш кўламини кенгайтириш бўйича бажарган ишларимиз муҳим роль ўйнади.

Сўнгги 3 йилда мамлакатимизда маҳаллийлаштирилган маҳсулотлар ишлаб чиқариш ҳажми қарийб икки баробар ошди. Фақат ўтган йилнинг ўзида 455 та корхонада маҳаллийлаштириш дастури асосида 1 минг 140 та лойиҳа амалга оширилди. Бунинг натижасида ишлаб чиқариш ҳажми 1,2 баробар кўпайди ва импорт ўрнини босиш бўйича якуний самара 5 миллиард 300 миллион АҚШ долларини ташкил этди.

Кичик бизнес ва хусусий тадбиркорликнинг роли ва ўрни тобора мустаҳкамланиб бораётганининг ўзи иқтисодиётимизнинг таркибиде бўлаётган ижобий ўзгаришлардан далолат беради. Фақатгина ўтган йилнинг ўзида юртимизда 26 мингдан зиёд кичик бизнес субъекти иш бошлади, ушбу секторда фаолият кўрсатган корхоналарнинг умумий сони йил охирига келиб 190 мингга етди.

Бугунги кунда мамлакатимиз ялпи ички маҳсулотининг қарийб 55,8 фоизини айтиш шу соҳада ишлаб чиқарилмоқда. Ваҳоланки, 2000 йилда бу кўрсаткич 31 фоиздан иборат эди.

Айни пайтда ишлаб чиқарилаётган жами sanoat маҳсулотларининг 23 фоизи, кўрсатилаётган бозор хизматларининг деярли барчаси, маҳсулот экспортининг 18 фоизини, иқтисодиёт тармоқларида иш билан банд бўлган аҳолининг 75 фоизи кичик бизнес улушига тўғри келмоқда.

Ана шу рақамлардан кўриниб турибдики, **кичик бизнес шаклан кичик бўлишига қарамасдан, иқтисодиётимизни барқарор ривожлантириш, аҳолини иш билан таъминлаш муаммосини ҳал этиш ва халқимиз фаровонлигини юксалтиришда тобора катта роль ўйнамоқда.**

Иқтисодиётимиз таркибидеги чуқур ўзгаришлар **мамлакатимиз экспорт салоҳиятини мустаҳкамлаш, экспорт ҳажмини барқарор ошириш ва унинг таркибиде ижобий ўзгаришларга эришишда** энг муҳим омилга айланди.

Жаҳон бозоридеги конъюнктуранинг беқарорлигига қарамасдан, 2013 йилда экспорт ҳажмининг ўсиши 10,9 фоиздан иборат бўлди. Ташқи савдо фаолиятидаги ижобий сальдо 1 миллиард 300 миллион долларни ташкил этди. 2013 йилда қimmatбахо металллар нархининг кескин пасайганига қарамасдан, мамлакатимиз олтин-валюта захираси ўтган йил давомида 2 фоизга кўпайди.

Сўнгги йилларда экспорт таркибиде рақобатдош тайёр маҳсулотлар улуши барқарор суръатлар билан ўсиб бораётгани яққол кўзга ташланмоқда. 2013 йилда умумий экспорт ҳажмининг 72 фоиздан ортиғи тайёр товарлар ҳиссасига тўғри келгани иқтисодиётимиз диверсификация

қилинаётганининг яққол далолати, десам, хато бўлмайди.

Маҳсулот экспорт қиладиган корхоналарни қўллаб-қувватлашга оид чора-тадбирларнинг амалга оширилгани экспорт фаолиятига 450 дан зиёд янги корхонани жалб этиш имконини берди. Бу борада **Ташқи иқтисодий фаолият миллий банки ҳузурида барча ҳудудларда ўз филиалларига эга бўлган Кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик субъектлари экспорт фаолиятини қўллаб-қувватлаш жамғармасининг ташкил этилгани муҳим аҳамият касб этмоқда.**

Ушбу жамғарманинг асосий вазифаси мамлакатимизда ишлаб чиқарилаётган маҳсулотларни экспорт қилишда зарур ҳуқуқий, молиявий ва ташкилий ёрдам кўрсатишдан иборатдир. Жамғарманинг ўтган қисқа даврдаги фаолияти давомида 153 та тадбиркорлик субъектига умумий қиймати 56 миллион доллардан зиёд бўлган экспорт шартномаларини тузишда ёрдам кўрсатилди.

Ҳурматли мажлис иштирокчилари! Руҳсатингиз билан, **мамлакатимиз кишлоқ ҳўжалигида амалга оширилаётган ўзгаришларга алоҳида тўхталмоқчиман.**

Аввало, қуйдаги рақамларга эътиборингизни қаратмоқчиман. 2013 йилда кишлоқ ҳўжалиги маҳсулотлари ишлаб чиқариш ҳажми 2000 йилга нисбатан 2,3 баробар кўпайди. Фақат ўтган йилнинг ўзида кишлоқ ҳўжалиги маҳсулотлари ишлаб чиқариш 6,8 фоизга, жумладан, деҳқончилик — 6,4 фоизга, чорвачилик — 7,4 фоизга ўсди.

Айтиш керакки, изчил юқори ўсиш суръатлари билан бирга, ялпи ички маҳсулотнинг умумий ҳажмида кишлоқ ҳўжалиги маҳсулотлари улушининг камайиш тенденцияси кузатилмоқда. Масалан, 2000 йилда бу борадаги кўрсаткич 30,1 фоизни ташкил этган бўлса, 2013 йилда фақатгина 16,8 фоизни ташкил этди.

Буни аввало бироқ иқтисодиётимизда амалга оширилаётган чуқур таркибий ўзгаришларнинг, мамлакатимиз бир пайлардаги аграр республикадан босқичма-босқич равишда sanoat ривожланган замонавий давлатга айланиб бораётганининг яққол тасдиғи сифатида қабул қилишимиз даркор.

Кишлоқ ҳўжалигининг ўзида кенг кўламли ўзгаришлар ва сифат жиҳатдан янгиланишлар юз бермоқда.

Юртимизда экин майдонларини оптималлаштириш ва кишлоқ ҳўжалиги экинларини районлаштириш борасида ҳар томонлама пухта ўйланган сиёсат олиб борилаётгани энг муҳим хомашё ва экспортбоп маҳсулот бўлмиш пахта етиштиришнинг нисбатан барқарор ҳажмини сақлаган ҳолда, бошқа кишлоқ ҳўжалиги маҳсулотлари етиштиришни бир неча баробар кўпайтириш имконини берди. Энг муҳими, халқимизни озиқ-овқат маҳсулотлари билан тўлиқ таъминлашга замин туғдирди, керак бўлса, уларни чет мамлакатларга экспорт қилишга имкон бермоқда. Хусусан, ғалла етиштириш 2000 йилга нисбатан 2 баробар, картошка — 3,1 марта, сабзавот — 3,2 баробар, узум — 2 марта, гўшт ва сут — 2,1 қарра, туҳум — 3,4 баробар ошди.

Ўтган 2013 йилда миришкор деҳқон ва фермерларимизнинг фидокорона меҳнати билан мисли қўрилмаган натижаларга эришилди — 7 миллион 800 минг тонна ғалла, 8 миллион 400 минг тонна сабзавот етиштирилди. Мамлакатимизнинг улкан хир-

монига 3 миллион 360 минг тоннадан ортиқ пахта хомашёси етказиб берилди.

Фурсатдан фойдаланиб, бугун мана шу юксак минбардан туриб, ўзининг пешона тери, қадок қўллари билан мамлакатимиз бойлигига бойлик қўшаётган, эл-юртимиз фаровонлигини таъминлаётган барча кишлоқ меҳнатчиларига ўз номимдан, халқимиз номидан чуқур миннатдорлик ва ҳурмат-эҳтиром билдиришни ҳам қарз, ҳам фарз, деб ҳисоблайман.

Кишлоқларимиз ҳаётида юксак натижаларга эришишда, аввало, кишлоқ ҳўжалиги ишлаб чиқаришини ташкил этишнинг асосий шакли сифатида фермерлиқни йўлга қўйганимиз ва унинг ривожини учун кенг имкониятлар очиб берганимиз ҳал қилувчи роль ўйнади.

Бугунги фермер ҳўжаликлари самарали фаолият юритиш учун ўз ихтиёрида ижара асосидаги етарлича экин майдонларига эга бўлган, юксак самарали замонавий техника билан таъминланган, илгор технологияларни пухта эгаллаган йирик ҳўжаликлардир. **Мухтасар айтганда, улар кишлоқларимизнинг таянч устунидир.**

Кўп тармоқли фермер ҳўжаликлари кишлоқ ҳўжалиги маҳсулотлари етиштириш билан бирга, уларни чуқур қайта ишлаш, қурилиш ишларини амалга ошириш ва кишлоқ аҳолисига хизмат кўрсатиш каби йўналишларда самарали фаолият кўрсатмоқда ва ўз истикболини топмоқда. Бугунги кунда мамлакатимизда бундай фермер ҳўжаликларининг сони 18 мингдан зиёдни ташкил этмоқда.

Юртимизда кишлоқ ҳўжалигини ривожлантиришнинг келажағи ҳақида гапирганда, ер ва сув ресурслари бўйича имкониятларимиз чекланганини ҳисобга олиб, бу борада ягона тўғри йўл — кишлоқ ҳўжалигини интенсив асосда ривожлантириш, ерларнинг мелiorатив ҳолатини тубдан яхшилаш, селекция ишларини чуқурлаштириш, юксак самарали замонавий агротехнологияларни жорий этиш ва сувдан оқилона фойдаланиш, энг муҳими — деҳқон ва фермерларнинг дарди билан яшаш, десам, ўйламанки, барчангиз менинг фикримга қўшилсиз.

Фақат ерга меҳр, унинг унумдорлигини ошириш ва биринчи навбатда деҳқон ва фермерга доимий эътибор, уларнинг манфаати ҳақида ғамхўрлик қилиш — бу кишлоқни ва кишлоқ ҳўжалиги ишлаб чиқаришини ривожлантириш бўйича биз талланган йўлдир.

2008 йилдан бошлаб мамлакатимизда қарийб 1 миллион 500 минг гектар суғориладиган ернинг мелiorатив ҳолати яхшиланди, ер ости сувлари юқори бўлган майдонлар 415 минг гектарга ёки салкам 10 фоизга қисқарди, қучли ва ўртача шўрланган майдонлар 113 минг гектарга камайди.

Хабарингиз бор, ўтган йили 2013—2017 йилларда суғориладиган ерларнинг мелiorатив ҳолатини яхшилаш ва сув ресурсларидан оқилона фойдаланиш бўйича комплекс чора-тадбирлар давлат дастурини қабул қилдик. Кишлоқ ва сув ҳўжалиги вазирлиги, Иқтисодиёт вазирлиги, Молия вазирлиги, Суғориладиган ерларнинг мелiorатив ҳолатини яхшилаш жамғармаси, Қорақалпоғистон Республикаси Вазирлар Кенгаши, вилоятлар ҳокимликлари, барча маҳалладор идоралар, Фермерлар кенгаши ва аввало фермер ҳўжаликларининг ўзи, ушбу дастурда кўзда тутилган чора-тадбирларнинг сўзсиз бажарилишини таъминлаш даркор. Вазир-

лар Маҳкамаси мазкур дастур ижроси устидан тизимли назорат ўрнатсин.

Иқтисодиётимизни барқарор ривожлантиришда хизмат кўрсатиш соҳаси тобора катта роль ўйнамоқда. Биз ўтган йилнинг бошида 2013—2016 йилларда кишлоқ жойларда хизмат кўрсатиш ва сервис соҳасини жадал ривожлантириш юзасидан қўшимча чора-тадбирлар дастурини тасдиқладик. 2013 йилда хизмат кўрсатиш бўйича 13 мингдан ортиқ корхона, жумладан, савдо-маиший комплекслар, минибанклар ва суғурта компаниялари филиаллари ва бошқа корхоналар ташкил этилди.

2013 йил якунларига кўра, кўрсатилган хизматлар ҳажми 13,5 фоизга, уларнинг ялпи ички маҳсулотдаги улуши эса 2000 йилдаги 37 фоиздан 53 фоизга ўсди.

Бу рақам ва кўрсаткичлар мамлакатимиз хизмат кўрсатиш соҳасини ривожлантиришда тараққий топган кўпгина давлатлар даражасига тобора яқинлашиб борапти, деб айтишга асос беради.

Ўтган йили банк тизимини ривожлантириш ва ислох этиш масаласи ҳам эътиборимиз марказида бўлди. Банкларнинг ресурс базаси кенгайиб, мустаҳкамланмоқда, улар томонидан кўрсатилаётган хизматлар сифати яхшилланмоқда. 2013 йилда иқтисодиётнинг реал секторига ажратилган кредитларнинг ялпи ҳажми 30 фоизга ошди.

Ўтган йили тижорат банкларининг жами капитали 25 фоизга, 2000 йилга нисбатан эса 46 баробардан зиёд кўпайди. Натижада бугунги кунда банкларимиз капиталининг етарлилик даражаси 24,3 фоизни ташкил этмоқда, бу эса банк назорати бўйича Базель қўмитаси томонидан 8 фоиз этиб белгиланган талабдан уч баробар кўпдир.

Банк тизимининг ликвидлиги 65 фоиздан зиёд бўлиб, бу жаҳон амалиётида умумий тарзда қабул қилинган, «юқори» деб аталадиган кўрсаткичдан 2,2 баробар ортиқдир. Кредит портфели жами маблағларининг 80 фоизга яқини ички манбалар улушига тўғри келмоқда.

Айниқса, банк хизматларидан фойдаланиш даражасини алоҳида эътироф этиш ўринлидир. Масалан, юртимизда ҳар юз минг катта ёшдаги аҳолига 49,7 та банк муассасаси тўғри келаётгани, ҳар минг киши номига 1 минг 28 та банк ҳисоброқами очилгани халқаро нормалар бўйича «юқори» деган баҳо кўрсаткичига мос келади.

Шу ўринда мамлакатимиздаги деярли барча тижорат банклари етакчи халқаро рейтинг агентликлари томонидан бериладиган «барқарор» рейтинг даражасини олишга эришганини мамнуният билан қайд этишни истардим. Ва шу фурсатдан фойдалана, бугунги мураккаб бир замонда айтиш шу ютуқларни қўлга киритишда хизмат қилган мутасаддиларга миннатдорлик билдираман.

Ҳурматли дўстлар! Биз оддий бир ҳақиқатни доимо эсда тутишимиз даркор. Яъни, сармоясини тараққиёт йўқ, ишлаб чиқариш ва умуман, мамлакатимизни модернизация қилиш, техник ва технология янгиланиш инвестицияларсиз тасаввур этиб бўлмайди.

2013 йилда Инвестиция дастурини амалга ошириш доирасида мамлакатимизда 13 миллиард доллар қийматидаги капитал қўйилмалар ўзлаштирилди, бу 2012 йилга нисбатан 11,3 фоизга кўпдир. Ўзлаштирилган капитал қўйилмалар умумий ҳажмининг деярли ярми, яъни 47 фо-

2014-yil 18-yanvar, № 6 (8655)

БАРЧА МАВЖУД ИМКОНИЯТЛАРНИ САФАРБАР ЭТИШ, ИЗЧИЛ ДАВОМ ЭТТИРИШ ЙИЛИ БЎЛАДИ

изини хусусий инвестициялар — корхоналар ва аҳолининг шахсий маблағлари ташкил этгани алоҳида эътиборга лойиқдир.

Жалб этилаётган инвестицияларнинг асосий қисми — 70 фоиздан ортиги, биринчи навбатда, ишлаб чиқариш объектларини қуришга йўналтирилди, энг янги замонавий ускуналар харид қилишга сарфланган инвестициялар улуши эса қарийб 40 фоизни ташкил этди.

Умуман олганда, мамлакатимиз иқтисодийётга инвестиция қилишнинг ҳажми ялпи ички маҳсулотга нисбатан 23 фоиздан иборат бўлди.

Узлаштирилган умумий капитал қўйилмалар ҳажмининг 3 миллиард доллардан ортигини хорижий инвестициялар ташкил этди. Шунинг 72 фоиздан зиёди ёки 2 миллиард 200 миллион доллар тўридан-тўғри хорижий инвестициялардир.

Ўйлайманки, ҳаммамиз яхши англаб олганмиз: агар ўзимиз ҳаракат қилмасак, четдан сармоя ва инвестицияларнинг мамлакатимизга, ўлкамизга кириб келиши учун кулай шaroит ва имтиёзлар ташкил этмасак, керак бўлса, айтиш шў йўналишда астойдил, бутун вужудимиз билан ишламасак, бундай рақамларни тушимизда ҳам кўрмасдик. Бу — аниқ гап.

Мамлакатимизда Тикланиш ва тараққиёт жамғармасининг ташкил этилгани чет эл инвестицияларини жалб этишда кўп жиҳатдан муҳим аҳамият касб этмоқда, десак, ҳеч қандай муболага бўлмайдди. Жамғарманинг асосий вазифаси иқтисодийётнинг етакчи тармоқлари ва йўл-коммуникация соҳасидаги стратегик муҳим инвестиция лойиҳаларини хорижий шериклар билан ҳамкорликда молиялашда фаол иштирок этишдан иборат экани, ўйлайманки, сизларга яхши маълум.

Жамғарма фаолият бошлаганидан буюн ўтган қисқа вақт мобайнида 15 миллиард доллардан зиёд миқдордаги активларга эга бўлган қудратли молия институтига айланди.

Жамғарма ўз маблағлари билан умумий қиймати 29 миллиард доллардан зиёд 86 та стратегик аҳамиятга молик инвестиция лойиҳасини ҳамкорликда молиялаштиришда иштирок этмоқда. Фақат 2013 йилнинг ўзига Жамғарма маблағлари иштирокида қиймати 780 миллион доллардан ортиқ бўлган 33 та ўта муҳим лойиҳа амалга оширилди.

2013 йилда Инвестиция дастури доирасида молиялашнинг барча манбалари ҳисобидан умумий қиймати қарийб 2 миллиард 700 миллион доллардан иборат бўлган 150 та ишлаб чиқариш йўналишидаги лойиҳани амалга ошириш ишлари ниҳоясига етказилди. Булар қаторида Тошкент иссиқлик электр марказида когенерация газ турбинали технологияни жорий этиш; Жанубий Ўртабўлоқ — Муборак газни қайта ишлаш заводи газ қувурини ва компрессор станциясини барпо этиш орқали Сомонтепа ва Жанубий Ўртабўлоқ конларини тўлиқ жиҳозлаш; «Ангрен» конини модернизация қилиш орқали Янги Ангрен иссиқлик электр станциясининг 1-5-энергия блокларини йил давомида қўмир билан ишлашга ўтказиш; «Ангрен» маҳсули индустриал зонаси ҳудудида «Охангарон» подстанциясини реконструкция қилиш, «Бекобод цемент» очик акциядорлик жамиятида янги линия қуриш ҳисобидан фаолият кўрсатаётган цемент ишлаб чиқариш жараёнини модернизация қилиш, «Қуюв-механика заводи» шўъба кор-

хонасида металл қуйишни реконструкция қилиш ва бошқа йирик лойиҳалар борлигини алоҳида қайд этиш лозим.

Шу билан бирга, Тошкент ва Наманган вилоятларида замонавий тўқимачилик комплекслари, Жиззах ва Хоразм вилоятларида йнгирув ва тўқув, Самарқанд вилоятида спорт пойабзаллари ишлаб чиқариш корхоналари ташкил этилди. Озиқ-овқат саноати бўйича 21 та корхонада ишлаб чиқариш модернизация қилинди ва техник қайта жиҳозланди.

Маълумки, биз мамлакатимиздаги ишлаб чиқариш корхоналарини модернизация қилиш ва янгилаш, замонавий инновацияларга асосланган ва юксак самарали технологияларни жорий этиш бўйича ўз олдимизга катта мақсадлар қўйганмиз. Уларни амалга оширишда керакли имтиёзларга эга бўлган махсус индустриал зоналарни ташкил этиш йўлида охириги йилларда биз кўпгина тажрибаларга эга бўлмоқдамиз.

Бунинг амалий тасдиғини «Навоий» ва «Ангрен» махсус индустриал зоналари фаолияти мисолида қўриш мумкин.

«Навоий» эркин индустриал-иқтисодий зонаси ташкил этилганидан буюн унинг ҳудудида умумий қиймати 100 миллион доллардан зиёд бўлган 19 та инвестиция лойиҳаси бўйича ишлаб чиқариш корхоналари ишга туширилди. Жумладан, юксак технологиялар асосида модем ва телевизорлар учун приставкалар, электр энергияни электрон ҳисоблагичлар, юқори қучлинишга чидамли кабеллар, иссиқлик ва сув иситиш қозонлари, мобил ва стационар телефон аппаратлари, тайёр дори воситалари ва бошқа турдаги маҳсулотлар ишлаб чиқариш йўлга қўйилди.

2013 йилда махсус зонадаги корхоналар томонидан қиймати 100 миллиард сўмдан зиёд маҳсулот ишлаб чиқарилди ва бу борадаги ўсиш суръати 2012 йилга нисбатан 25,8 фоизни ташкил этди.

«Ангрен» махсус индустриал зонаси ҳудудида қисқа муддатда умумий қиймати қарийб 44 миллион доллар бўлган 5 та лойиҳа асосида энергияни тежайдиган диодли ёруғлик лампалар, турли катталиқдаги мис қувурлар, қўмир брикетлари каби юксак технологиялар асосидаги маҳсулотлар ишлаб чиқариш йўлга қўйилди. Шунингдек, шакар ишлаб чиқариш бўйича янги завод ва бошқа корхоналар ташкил этилди.

Айни шу йўналишда тўпланган тажрибани ҳисобга олиб, ўтган йилнинг март ойида Жиззах вилоятида «Жиззах» махсус индустриал зонаси ташкил этилгани сизларга яхши маълум. Сирдарё вилоятида бу зонанинг филиали фаолият кўрсатиши кўзда тутилган.

Бугунги кунда «Жиззах» махсус индустриал зонаси ҳудудида транспорт, ишлаб чиқариш ва муҳандислик-коммуникация инфратўзимласини жадал ривожлантириш бўйича фаол ишлар олиб борилмоқда.

Ўтган йилнинг ўзига дамазкур зона ҳудудида Хитой компаниялари иштирокида 100 минг донга мобил телефон ишлаб чиқариш, шунингдек, чорва маҳсулотларини қайта ишлаш ва озукка тайёрлаш бўйича умумий қиймати қарийб 6 миллион доллар бўлган дастлабки 3 та лойиҳа амалга оширилди.

2013 йилда йўл-транспорт ва муҳандислик-коммуникация инфратўзимларини қуриш ва реконструкция қилиш ишлари юқори суръатлар билан олиб борилди.

Ўзбекистон миллий автомагистрალი таркибига қирадиган автомобиль йўллари қуриш ва реконструкция қилиш ишлари изчил давом эттирилди. Масалан, умумий фойдаланишдаги 530 километрлик автомобиль йўли қурилиб, реконструкция қилинди. Тўрт қаторли Ғузор-Бухоро-Нукус-Бейнов автомобиль йўлининг 141 километрлик тармоғини цемент-бетон билан қоплаш, тўрт қаторли Тошкент-Ўш автомобиль йўлининг Қамчиқ доғи орқали ўтадиган 18 километрлик қисмида асфальт-бетон ётқизиш ишлари амалга оширилди, ана шу йўлнинг Қўқон шаҳрини айланиб ўтадиган 15 километрлик тармоғи, шунингдек, Тошкент айланма йўлининг янги йўналиши барпо этилди ҳамда Бухоро шаҳридаги ҳалқа йўлда йўл ўтказгич қурилиши якунига етказилди.

Мазкур лойиҳаларни амалга ошириш учун ўтган йили Республика йўл жамғармаси ва халқаро молия институтларининг 565 миллион доллар қийматидаги маблағлари жалб этилди.

2013 йилда темир йўл транспорт коммуникацияларини янада ривожлантириш бўйича ишлар жадал олиб борилди. Йил давомида ушбу мақсадлар учун 477 миллион доллар қийматидаги капитал қўйилмалар йўналтирилди. Бу, ўз навбатида, 240 километрлик темир йўл тармоқларини модернизация қилиш, ўз кучимиз билан 550 та юк ва 30 та йўловчи ташийдиган вагон ишлаб чиқариш имконини берди.

Ўтган йили мамлакатимиз жанубий вилоятларининг иқтисодий салоҳиятини янада оширишда катта аҳамият касб этадиган Мароқанд—Қарши ва Қарши—Термиз темир йўл участкаларини электрлаштириш ишлари фаол олиб борилди.

2013 йилда хитойлик шерикларимиз билан ҳамкорликда транспорт коммуникация соҳасида мамлакатимиз учун улкан стратегик аҳамиятга эга бўладиган яна бир йирик лойиҳани амалга оширишни бошладик. Бу ўринда сўз Ангрен—Поп йўналишида электрлаштирилган янги темир йўли ва 19 километрлик темир йўл тоннели қуришни кўзда тутадиган лойиҳа ҳақида бормоқда.

Бу тоннель Ўзбекистоннинг марказий қисмини Фарғона водийси вилоятлари билан ишончли боғлаш, мамлакатимиз ҳудудида ягона темир йўл транспорт тизимини шакллантириш бўйича ишларни якунига етказишда муҳим аҳамиятга эга. Шу билан бирга, у Европа қитъасини Осиё билан боғлайдиган трансмиллий транспорт йўлагининг муҳим бўғини бўлиб хизмат қилади.

Ўтган йили иқтисодийётнинг барча тармоқларига ва кундалик ҳаётимизга **ахборот-коммуникация технологияларини** кенг жорий этиш масаласига ўта муҳим эътибор қаратилди. Хусусан, «Шаҳарлараро коммутация марказларини янги авлод тармоқ технологиялари асосида модернизация қилиш ва кенгайтириш» (NGN), «FTTx технологияси бўйича кенг қамровли форматда фойдаланиш имконини берадиган оптик тармоқларни ривожлантириш», «Ўзбекистон Республикаси минтақаларида EVDO технологияларини жорий этиш орқали CDMA-450 мобил тармоғини ривожлантириш» каби ва бошқа йирик инвестиция лойиҳаларини амалга ошириш эътиборимиз марказида бўлди.

Ушбу лойиҳаларнинг самарали ниҳоясига етказилиши дунёнинг замонавий алоқа ва ахборот воситалари

юқори даражада ривожланган мамлакатлари қаторига қўшилиш, ишбилармонлик соҳасидаги алоқаларни кенгайтириш бўйича қўшимча имкониятлар яратди.

Мамлакатимиз аҳолисининг 45 фоиздан зиёдини рақамли телевидение билан қамраб олишни кўзда тутадиган 5 та рақамли телевизион узатгични Жиззах, Тошкент, Фарғона ва Хоразм вилоятларида ўрнатиш ишлари амалга оширилмоқда.

Маълумот узатиш, статистика, молия ва солиқ ҳисоботларининг электрон шакли ва тармоқлари ҳаётимизга изчил ва тизимли асосда жорий этилмоқда. Бугунги кунда тадбиркорлик субъектларининг 89 фоиздан ортиги солиқ ҳисоботларини, қарийб 86 фоизи статистик ҳисоботларни электрон шаклда топширмоқда.

2011 йилда биржада савдо иштирокчиларининг юқори даражадаги рақобатини ва тенг иштирокини таъминлайдиган, электрон савдо шаклида амалга оширилаётган замонавий давлат харидлари тизими жорий этилгани ҳар томонлама эътиборга ва қўллаб-қувватлашга лойиқдир.

2013 йилда электрон савдолардаги давлат харидлари ҳажми 417 миллиард сўмини ташкил этди ва савдо якунлари бўйича 83 миллиард сўмлик бюджет маблағлари тежаб қолинди. Бунда давлат харидлари доирасида сотувга қўйилган товар ва хизматларнинг 83 фоиздан зиёди кичик бизнес субъектлари томонидан амалга оширилганини алоҳида қайд этиш керак.

Бундан ташқари, товар ва хизматлар учун тўловларни, банкдаги ҳисоб-рақамлари ва пластик картчалардан фойдаланган ҳолда, Интернет тармоғи ва мобил телефон орқали, аҳолидан қўшимча воситачилик ҳақини олмасдан амалга ошириш тизими жорий этилди.

Айни вақтда буларнинг барчаси замонавий ахборот-коммуникация технологияларини таъбиқ этиш бўйича келгуси йилларда амалга оширишимиз зарур бўлган кенг қўламли чора-тадбирлар тизимидаги дастлабки қадамлар бўлиб, бу ишларни изчил давом эттиришимиз лозим.

Хурматли мажлис иштирокчилари! Ўтган йили аҳолининг ижтимоий фаровонлигини таъминлаш ва социал соҳани ривожлантириш масалалари фаолиятимизда ҳал қилувчи ўрин эгаллади.

Янги иш ўринлари ташкил этиш, бандлиқни таъминлаш ва аҳоли даромадларини ошириш масалалари доимо эътиборимиз марказида бўлиб қолмоқда.

Иш ўринларини ташкил этиш ва аҳоли бандлигини таъминлаш бўйича минтақавий дастурларнинг амалга оширилиши натижасида 2013 йилда қарийб 970 минг киши иш билан таъминланди. Бу иш ўринларининг 60,3 фоиздан ортиғи қишлоқ жойларда яратилди. Бу борада кичик корхоналар, микрофирмалар ва яқка тартибдаги тадбиркорлиқни ривожлантириш эвазига 480 мингдан ортиқ, қасаначилиқни кенгайтириш ҳисобидан эса 210 мингдан зиёд иш ўрни ташкил этилди.

Ўтган йили биз учун энг устувор вазифа бўлиши касб-хунар коллежларининг 500 минг нафардан ортиқ битирувчиси иш билан таъминланди ва айтиш жоизки, бунинг аҳамиятини баҳолашнинг ўзи қийин. Ўз хусусий ишини очиб, бизнес билан шугулланишга қарор қилган коллеж битирувчиларига 140 миллиард сўмдан зиёд имтиёзли микрокредитлар ажратилди.

(Давоми 4—5-бетларда.)

2014 йил юқори ўсиш суръатлари билан ривожланиш, ўзини оқлаган ислохотлар стратегиясини

(Давоми. Боши 1-, 2—3-бетларда.)

Мамлакатимизда ижтимоий соҳани ислоҳ этиш борасида амалга оширилаётган чора-тадбирлар тизимида қишлоқ аҳоли пунктларининг қиёфасини тубдан ўзгартириш, намунавий лойиҳалар асосида янги уй-жойлар қуриш, қишлоқда моҳият эътибори билан янги инфратузилмани шакллантириш ҳисобидан қишлоқ аҳолининг ҳаётини янада яхшилашга алоҳида эътибор қаратмоқдамиз.

2009 йилдан бошлаб мамлакатимизнинг 159 та қишлоқ туманида намунавий лойиҳалар асосида 900 дан ортиқ янги уй-жой массивлари барпо этилди, умумий майдони 4 миллион 500 минг квадрат метр бўлган 33 минг 500 дан зиёд яқка тартибдаги уй-жой фойдаланишга топширилди. 732 километр асфальт қилинган автомобиль йўллари, мингдан ортиқ ижтимоий ва бозор инфратузилмаси объектлари барпо этилди.

2013 йилда қишлоқ жойлардаги 353 та массивда умумий майдони 1 миллион 500 минг квадрат метр бўлган 10 мингта шинам уй-жойлар барпо этилди, бу кўрсаткич 2012 йилга нисбатан 17 фоизга кўпдир. Ушбу мақсадлар учун қарийб 650 миллион доллар қийматидаги маблағ йўналтирилди. Бунинг 106 миллион доллари Осиё тараққиёт банкнинг кредит маблағларидир.

Қишлоқларимизнинг обод қилиш, қишлоқ аҳолисининг турар-жой шaroитларини яхшилаш бўйича бизнинг бундай тажрибамиз халқаро ҳамжамиятда катта қизиқиш уйғотмоқда.

Ўтган йил апрель ойида Тошкент шаҳрида замонавий уй-жой қурилиш мавзусида ўтказилган халқаро конференцияда Бирлашган Миллатлар Ташкилоти, Халқаро валюта жамғармаси, Жаҳон банки, Осиё тараққиёт банки, Ислам тараққиёт банки, Жануби-Шарқий Осиё мамлакатлари уюмиси (АСЕАН), ЮНЕСКО ва бошқа нуфузли халқаро ташкилотлар раҳбарлари ва вакиллари, дунёнинг 60 дан зиёд мамлакатидан 300 дан ортиқ олим, мутахассис ва экспертлар иштирок этгани бунинг ёрқин исботидир.

Кадрли дўстлар!

2013 йилда таълим-тарбия соҳасида ислохотларни янада чуқурлаштириш, таълим стандартлари ва дастурларини такомиллаштириш, мактаблар, лицей ва коллежлар, олий ўқув юр்தларининг моддий-техник базасини янада мустаҳкамлаш масалаларига катта эътибор берилди.

Ўтган йили 28 та янги касб-хунар коллежи қурилди, 381 та умумтаълим мактаби, олий ўқув юр்தлари тизимидаги 45 та объект, 131 та касб-хунар коллежи ва лицейлар реконструкция қилинди ва капитал таъмирланди. Шунингдек, 55 та болалар муҳика ва санъат мактаби, 112 та болалар спорт объекти ва 4 та сузиш ҳавзаси фойдаланишга топширилиб, уларнинг барчаси зарур ускуна ва инвентарлар билан жиҳозланди.

2013 йилда таълим-тарбия тизимини ислоҳ этиш борасида амалга оширилган кенг қўламли чора-тадбирлар ҳақида сўз борар экан, ўсиб келаётган ёш авлоднинг хорижий тилларни ўзлаштириш даражасини оширишга қаратилган ишларни алоҳида қайд этмоқчиман. Жаҳонда интеграция жараёнига қўнайиб, кундалик ҳаётга компьютер технологиялари ва Интернет кенг жорий этилаётган бугунги шароитда чет тилларни пухта билмасдан ва эгалламасдан туриб келажакни қуриб бўлмаслигини барчамиз яхши англаб олмақдамиз.

Шуларни инобатга олиб, биз ўтган ўқув йилидан бошлаб умумтаълим мактабларининг биринчи синфидан чет тилларни ўргатишнинг узлуksиз тизимини жорий этдик.

Барча умумтаълим муассасаларида чет тилларни ўргатиш бўйича 17 мингдан ортиқ ўқув хоналари ташкил этилди. 1-синф ўқувчилари учун чет тиллар бўйича мультимедиа варианты илова қилинган, 538 мингдан зиёд рангли дарслик chop этилди. 2 минг нафарга яқин чет тили ўқитувчиси тайёрланди ва уларнинг умумий сони 26 минг кишига етди.

Мамлакатимизнинг барча минтақаларида чет тилларни бир хил шарoитда ўқитиш, қишлоқ жойларга юқори малакали инглиз тили ўқитувчиларини жалб этиш мақсадида, тариф ставкаларига 30 фоиз қўшимча ҳақ белгиланган ҳолда, уларни моддий рағбатлантириш тизими жорий этилди. Телевидениеда чет тилларни ўргатиш бўйича қизиқарли ўйинлар дастурига эга бўлган махсус болалар маърифий каналлари ташкил қилинди.

2013 йилда тиббиёт-санитария соҳасида биринчи ёрдам кўрсатиш оилавий тиббиёт принципи асосида ишлаш шаклига ўтказилди. Бу эса юртимизда **соғлиқни сақлаш соҳасини ислоҳ этишни янада чуқурлаштириш** бўйича жорий этилаётган чора-тадбирлар тизимида муҳим қадам бўлди. Бундай ўзгариш қишлоқ жойларда, айниқса, чекка туманларда яшаётган 14 миллион 600 минг нафар аҳолига малакали тиббий ёрдамдан фойдаланиш имконини берди.

Туғиш ёшидаги аёллар, шунингдек, болалар ва ўсимирларни тиббий қўриқдан ўтказиш тўлиқ таъминланди. 2011—2013 йилларда 535 минг нафар ҳомиладор аёл ирсий ва туғма касалликлар бўйича текширувдан ўтказилди.

Бу 2013 йилда қарийб 2,7 минг боланинг туғма хасталиклар ва ривожланишдаги нуқсонлар билан туғилишнинг олдини олиш имконини берди. Мухтасар айтганда, «Она ва бола скрининги» дастурининг ҳаётга татбиқ этилиши натижасида ривожланишда нуқсонли бор болаларнинг туғилиши 2000 йилга нисбатан 1,8 марта камайди.

Аҳолининг овқатланишини яхшилаш, ун ва тузун зарур микроэлементлар билан тўйинтириш, оналар ва болаларни витаминга бой доридармонлар билан таъминлаш бўйича амалга оширилган чора-тадбирлар туфайли бугунги кунда болаларимизнинг 92 фоизи ривожланиш кўрсаткичлари бўйича Жаҳон соғлиқни сақлаш ташкилоти стандартларига мос келади ва ҳеч шубҳасиз, бу биз эришган катта ютуқлардан биридир.

Фақатгина 2013 йилнинг ўзида соғлиқни сақлаш соҳасига йўналтирилган инвестициялар ҳажми 2010 йилга нисбатан 3,8 баробар ошди. Бунинг натижасида 295 та тиббиёт объекти реконструкция қилиниб, фойдаланишга топширилди. Республика ихтисослаштирилган тиббиёт марказларини жиҳозлаш даражаси 1,8 баробар ортди ва 91,7 фоизга етди, жумладан, юқори технологияларга асосланган ускуналар билан жиҳозлаш даражаси 82,6 фоизни ташкил этмоқда.

Шу билан бирга, ҳозирги вақтда қишлоқ врачлик пунктларининг фаолияти, айниқса, касалликларни эрта аниқлаш ва уларнинг олдини олиш бўйича замонавий талабларга тўла жавоб бермаслигини қайд этиш даркор. Қишлоқ врачлик пунктларини ялпи текшириш натижалари бунга бир бор кўрсатди.

Соғлиқни сақлаш вазирлиги Молия вазирлиги билан ҳамкорликда қисқа муддатда қишлоқ врачлик пунктлари фаолиятида зарур тартиб ўрнатиш, тажриба тариқасида бир қатор туманларда патронаж ҳамшираларининг фаолият самарадорлигини қучайтириш бўйича тегишли рағбатлантириш чора-тадбирларини амалга ошириши зарур.

Ўтган давр мобайнида мамлакатимизда амалга ошираётган ижтимоий сиёсатимизнинг аҳолиимизнинг ҳаёт даражаси ва сифатини юксалтиришдаги таъсири ва натижалари ҳақида алоҳида тўхталиб ўтишни зарур деб биламан.

2013 йилда халқимизнинг реал даромадлари 16 фоизга ошди, ўртача ойлик иш ҳақи, пенсия, ижтимоий нафақа ва стипендиялар 20,8 фоизга кўпайди.

Ҳозирги вақтда Ўзбекистонда пенсияларнинг ўртача миқдори ўртача иш ҳақига нисбатан 37,5 фоизни ташкил этмоқда. Бу кўрсаткич Россияда 25,7 фоиздан, Марказий Осиё мамлакатларида эса 23-28 фоиздан иборатдир. Жорий 2014 йилда мамлакатимизда бу кўрсаткични 41 фоизга етказиш кўзда тутилмоқда.

Оилалар даромадлари таркиби ўзгармоқда — тадбиркорликдан олинадиган даромадлар аҳоли ялпи даромадларининг ярмидан зиёдини ташкил этмоқда. Холбуки, Мустақил Давлатлар Ҳамдўстлиги мамлакатларида бу кўрсаткич ўртача 20-25 фоиздан ошмайди.

Энг муҳим жиҳати шундаки, Ўзбекистонда энг паст ва энг юқори даромад оладиган аҳоли гуруҳлари ўртасидаги тафовут даражаси сўнгги йилларда 8 баробарга тўғри келмоқда. Кўпгина, шу жумладан, қўшни давлатларда бу рақам мамлакатимиздаги кўрсаткичдан бир неча баробар юқори экани, яъни ўта камбағал ва ночор аҳоли гуруҳлари ва ўта бойлар гуруҳи орасидаги тафовут ошиб бораётганини таъкидлаш лозим.

2013 йилда 2000 йилга нисбатан аҳолиимизнинг истеъмол харажатлари 9,5 баробар ошганининг ўзи кўп нарсадан далolat беради.

Сўнгги йилларда жон бошига тўғри келадиган энг муҳим озиқ-овқат товарлари бўйича истеъмол ҳажми муттасил ўсиб бормоқда, айни вақтда нозик-овқат маҳсулотларини харид қилиш ва хизматлар учун тўланадиган сарф-харажатлар миқдори ҳам сезиларли равишда кўпаймоқда. Мисол учун, мустақиллик йилларида гўшт истеъмоли — 1,4 марта, сут — 1,3 баробар, сабзавот ва полiz маҳсулотлари — 2,6 марта, картошка — 2 баробар, мева-лар истеъмоли — 6,4 карра ошди.

Юртимиздаги оилаларни узоқ муддат фойдаланишга мўлжалланган товарлар билан таъминлаш борасидаги аҳвол ҳам тубдан ўзгарди. Хонадонлари ҳолодильник, кондиционер, шахсий компьютер, телевизор, мобил телефон ва бошқа замонавий маиший техника воситалари билан таъминлаш даражаси ошмоқда.

Айниқса, сўнгги йилларда аҳолининг ўзимизда ишлаб чиқарилган енгил автомобиллар билан таъминлаш даражаси ўсгани эътиборлидир. Агар 2000 йилда ҳар 100 та оилага ўртача 20 та енгил автомобиль тўғри келган бўлса, бугунги кунда бу рақам 41,4 тага етди.

Тадқиқотлар натижаси шуни кўрсатмоқдаки, мамлакатимиздаги оилаларнинг 11 фоиздан ортиғи иккитадан енгил автомобилга эга. Бу кўрсаткичларнинг барчаси аввало нимадан далolat беради?

Бу кўрсаткичлар энг аввало биз-

нинг ўз олдимизга қўйган юксак мақсад — дунёдаги ривожланган демократик давлатлар қаторига кириш йўлидан изчил ва босқичма-босқич илгарилаб бораётганимизнинг исботи бўлиб, ана шу мамлакатлар эришган марраларга биз ҳам албатта ета-миз, деган ишончни тугдиради.

Хурматли юрдошлар!
Иқтисодиётимизнинг 2014 йили мўлжалланган асосий вазифа ва ус-тувор йўналишлари аввало бу соҳани юқори суръатлар билан ўсиб боришини таъминлаш, бунинг учун мавжуд барча резерв ва им-кониятларни сафарбар этиш бо-расида қабул қилинган стратеги-яни давом эттиришга қаратилган.

Ялпи ички маҳсулот ҳажмини 8,1 фоизга, sanoати 8,3 фоизга, қишлоқ хўжалигини 6 фоизга, чакана савдо айланмасини 13,9 фоизга кўпайти-риш, бозор хизматларини 16,2 фоизга оширган ҳолда, унинг ялпи ички маҳсулотдаги улушини 55 фоизга ет-казиш кўзда тутилмоқда.

Солиқ юкини янада камайтириш, жумладан, юридик шахслар учун фой-да солиғи ставкасини 9 фоиздан 8 фо-изга, жисмоний шахслар учун энг кам солиқ ҳажмини 8 фоиздан 7,5 фоизга тушириш иқтисодиётимиз ривожид-албатта муҳим аҳамият касб этади.

Бундай солиқ енгилликлари 130 миллиард сўмдан ортиқ маблағни те-жаз ва уни корхоналар ихтиёрида қолдириб, уларнинг ўз айланма маб-лағларини кўпайтириш, ишлаб чиқари-шини модернизация қилиш ва техно-логик янгилаш, шунингдек, аҳоли даромадларини 90 миллиард сўмдан кўпроқ ошириш имконини беради.

2014 йилнинг 1 январидан бош-лаб Марказий банкнинг қайта моли-ялаш ставкаси 12 фоиздан 10 фоиз-га туширилди.

Ҳеч муболағасиз айтиш мум-кинки, 2014 йил sanoат соҳасида юксак технологияларга асослан-ган ва замонавий муҳим объек-тлар ва қувватларни ишга туши-риш, инвестицияларни ошириш ва такомиллаштириш йили бўлади.

Молиялашнинг барча манбалари бўйича капитал қўйилмаларнинг уму-ий ҳажми 14 миллиард 300 милли-он долларни ташкил этади ва бу кўрсаткичнинг ўтган йилга нисбатан 10,1 фоизга ўсиши таъминланади, асосий капиталга киритиладиган ин-вестициялар ҳажми ялпи ички маҳ-сулотга нисбатан 2013 йилги 23 фоиз даражасида сақлаб қолинади.

Барча инвестицияларнинг 73 фо-издан ортиғи ишлаб чиқариш объек-тларини барпо этишга, капитал қўйил-маларнинг қарийб 40 фоизи машина ва ускуналар сотиб олишга йўналти-рилади.

Жорий йилда 3 миллиард 900 миллион доллардан зиёд хорижий инвестиция ва кредитларни ўзлаш-тириш, уларнинг ҳажми ўтган йилга нисбатан 29 фоизга ўсишини таъмин-лаш мўлжалланмоқда.

Хорижий инвестицияларнинг уму-ий ҳажмида тўғридан-тўғри инвес-тициялар қарийб 69 фоизни ташкил этиши ва уларнинг ҳажми 2014 йил-да 22,4 фоизга ортиши алоҳида эъти-борга лойик.

Бу йил умумий қиймати 4 милли-ард 400 миллион доллар бўлган 150 дан ортиқ йирик ишлаб чиқариш объектларини ишга тушириш кўзда тутилган.

Шулар қаторида «Деҳқонobod ка-лийли ўғитлар заводининг ишлаб чи-қариш қувватини 200 минг тоннадан 600 минг тоннага ошириш», «Хоразм вилоятида «Дамас» русумидаги енгил автомобиллар ишлаб чиқаришини

2014-yil 18-yanvar, № 6 (8655)

БАРЧА МАВЖУД ИМКОНИЯТЛАРНИ САФАРБАР ЭТИШ, ИЗЧИЛ ДАВОМ ЭТТИРИШ ЙИЛИ БЎЛАДИ

ташкил этиш», «Жиззах вилоятида 760 минг тонна портландцемент ёки 350 минг тонна оқ цемент ишлаб чиқаришни йўлга қўйиш», «Ўзбекистон-Хитой газ қувурининг учинчи тармогини қуришни ниятисига етказиш», «Шўртан ва Алан конларини ободонлаштириш ва компрессор станциясини барпо этиш» бўйича ва бошқа лойиҳаларни ниятисига етказиш мўлжалланмоқда.

Сурғил кони базасида Устюрт газ-кимё комплексини қуриш, Шўртан газ-кимё комплексиди ишлаб чиқарилаётган тозаланган метан негизидида синтетик суюқ ёқилғи ишлаб чиқаришни йўлга қўйиш бўйича қурилиш ишлари давом эттирилади.

Электр энергетикаси соҳасида Толлимаржон иссиқлик электр станциясида қуввати 450 мегаватт бўлган 2 та буғ-газ қурилмасини барпо этиш йўли билан кенгайтириш ишлари олиб борилади. Тошкент иссиқлик электр станциясида қуввати 370 мегаватт бўлган буғ-газ қурилмаси ишга туширилади. Навоий иссиқлик электр станциясида қуввати 450 мегаватт бўлган иккинчи буғ-газ қурилмасини барпо этиш орқали кенгайтириш ишлари бажарилади.

Кимё саноатида Кўнгирот сода заводида иккинчи навбати қурилади ва шунингдек, «Навоийазот» очик акциядорлик жамиятида метанол, аммиак ва карбамид ишлаб чиқаришни йўлга қўйиш ва бошқа лойиҳалар амалга оширилади.

Хўрматли мажлис иштирокчилари! 2014 йилга мўлжалланган кенг қўламли дастурий мақсад ва вазифалар ислохотларимизни янада чуқурлаштириш, мамлакатимизнинг иқтисодий ривожланиши йўлида ҳов бўлиб турган муаммоларни ечиш учун бор куч ва имкониятларимизни сафарбар этишни талаб қилиши ҳақида бугун гапириб ўтиришнинг зарурати йўқ, деб ўйлайман.

Бу ўринда сўз, биринчи навбатда, **мамлакатимизда том маънодаги рақобат муҳитини шакллантириш ҳақида бормоқда. Маълумки, бундай муҳит ишлаб чиқаришни техник ва технологияни янгилаш ва модернизация қилиш, жаҳон бозорларига чиқиш йўлида ҳал қилувчи омили бўлиб хизмат қилади.**

Бугун шуни тан олишимиз керакки, бу йўналишда амалга оширилаётган дастурий чора-тадбирлар замонавий талабларга ҳали-бери тўлиқ жавоб бермайд.

Биз ҳанузгача эскича фикрлаш қолипидан чиқа олмаймиз, ўз умрини ўтаб бўлган, эски ва ярқис-юзли-таксимот тизими қолдиқлари, афсуски, бутунлай барҳам тоғгани йўқ. Кескин рақобат шaroитида солиқ имтиёзлари ва протекционистик чоралар ҳисобидан яшаш мумкин, деган нотўғри қараш миямизга чуқур ўрнашиб қолган.

Бундай чоралар, аввало, корхоналар манфаатига зарар етказиб, уларнинг даромадини камайтириш билан бирга, давлат бюджетига сезиларли равишда зиён етказиши ҳақида ўйлаб ҳам кўрмаймиз. Энг муҳими, ҳар қандай имтиёз ва преференциянинг умри узок эмаслигини эсимиздан чиқармаслигимиз зарур.

Фақат шундай имтиёз ва преференцияларга таяниб қолган корхоналар очик иқтисодиёт шaroитида ҳар қандай компаниялар билан нафақат ташқи, балки ички бозорда ҳам рақобатлаша олмайд.

Ўйлаيمанки, бу масала бўйича тушунтириш ва изоҳ бериб ўтиришнинг даври ўтди, эскича бошқариш қолиплари ва усулларидан қутула олмаётган раҳбарлардан қатъий воз кеча-

диган вақт келди. Бугун ҳаётнинг ўзи корхона ва бирлашмаларни бошқаришда замонавий фикрлайдиган, пухта тайёргарликка эга бўлган менежерларга таянишни талаб этмоқда.

Ҳеч кимга сир эмаски, ишлаб чиқариш харажатларининг юқори экани, тайёрланаётган маҳсулотларнинг материал ва энергияни кўп талаб қилиши ва аввало иқтисодиёт реал сектори тармоқларининг технология жиҳатдан қоқоқлиги бугунги кунда рақобатдошликни оширишда жиддий тўсиқ бўлмоқда.

Юртимиздаги 500 дан ортиқ реал сектор корхонасида ишлатилаётган 160 мингдан зиёд ускуна бўйича ўтказилган техник аудит натижалари шуни кўрсатмоқдаки, ана шу ускуналарнинг 30 фоиздан ортиғи эскириб кетган. Жумладан, электр техника саноатида ускуналарнинг 44 фоизи, машинасозлик тармоғида 37 фоизи, кимё саноатида 21 фоизи, қурилиш материаллари ишлаб чиқаришда 20 фоизи, озиқ-овқат саноатида 19 фоизи, енгил саноатда 8 фоизи эскирган.

2009—2013 йилларда самарасиз ишлаётган 172 та корхона тижорат банклари балансига ўтказилди. Уларнинг 112 тасида ишлаб чиқариш фаолияти тикланди ва янги мулкдорларга сотилди. Банклар балансидида қолган корхоналарнинг 43 тасида эса ишлаб чиқариш фаолияти тикланди, яна 17 та корхонада бу борада иш олиб боришмоқда.

Ана шу корхоналарда модернизация ва ишлаб чиқариш фаолиятини тиклаш жараёнларини амалга ошириш учун 316 миллиард сўм ҳажмидаги инвестиция қиритилди ва бунинг натижасида 9 мингдан зиёд янги иш ўрни яратилди.

Шу билан бирга, бугунги кунда 140 дан ортиқ корхона зарар қўриб ишламоқда. Уларнинг 67 таси йирик корхоналар бўлиб, 10 таси саноат соҳасига, жумладан, қишлоқ хўжалиғи машинасозлиғи, кимё, электр техника ва фармацевтика саноати тармоқларига тегишлидир. Масалан, Тошкент трактор заводи, «Агрегат заводи», «Чирчиқшоқмаш», «Ўзпахтамаш» очик акциядорлик жамиятлари оғир молиявий аҳволга тушиб қолган.

«Самарқанд кимё заводи», «Жиззах пластмасса» очик акциядорлик жамиятлари каби йирик кимё саноати корхоналари, шунингдек, мамлакатимизда турли ёритиш воситаларига эҳтиёж катта эканига қарамасдан, Тошкент шаҳридаги «Онико» очик акциядорлик жамиятида ҳам аҳвол қониқарли эмас.

Коммунал соҳада 26 та зарар қўриб ишлаётган корхона, шу билан бирга, йўл қурилиши соҳасида 13 та иқтисодий ночор корхона мавжуд экани ҳам ташвиш уйғотади.

Вазирлар Маҳкамаси Иқтисодиёт вазирлиғи, Молия вазирлиғи, манфаатдор тузилмаларни жалб этган ҳолда 3 ойлик муддатда юқорида кўрсатиб ўтилган корхоналар бўйича уларни молиявий инқироздан ва банкротликдан чиқариш бўйича «Йўл харитаси» деб аталадиган дастурларни ишлаб чиқсин ва тасдиқласин.

Бундай чора-тадбирларни қўллаш фойдасиз бўлган корхоналарни эса ноль қиймати бўйича хусусий жисмоний шахсларга сотиш масаласи қўриб чиқилсин.

Бугунги кунда хусусий мулк шаклидаги корхона давлат мулки бўлган корхонадан кўра анча самарали ишлашини исботлаб ўтиришнинг зарурати бўлмаса керак.

Тан олиш керакики, бу ҳақда гапирганда, базан хусусий мулк тушуначсини нодавлат мулкка асосланган

корхоналар тушунчаси билан чалқаштирамиз. Мазкур таърифларга қатъий аниқлик қиритиш ва энг муҳими, қонунларимизга мувофиқ равишда иқтисодиётда хусусий мулкнинг устуворлигини амалда таъминлаш, уни қўллаб-қувватлаш ва дахлсизлигини кафолатлаш даркор.

Ишбилармонлик — бизнес юритиш учун амалий қулай шaroит тугдириб бериш, кичик бизнес ва хусусий тадбиркорликни ҳар томонлама қўллаб-қувватлаш ва рағбатлантириш реал иқтисодиётни ислоҳ этишнинг навбатдаги энг муҳим йўналишига айланмоғи зарур.

Сўнгги йилларда хусусий тадбиркорликни ривожлантириш, бизнес юритиш, иқтисодиётимизга маҳаллий ва хорижий инвестицияларни кенг жалб этиш учун зарур шaroит ва қулай муҳит яратиш борасида биз улкан ишларни амалга оширдик.

Тадбиркорлик субъектлари ҳуқуқларининг устуворлиғи ҳақидаги принцип жорий этилди. Фақат ўтган йилнинг ўзидида рухсат беришга оид 80 дан ортиқ тартиб-таомил, лицензияланадиган фаолият турларининг 15 таси, 65 турдаги статистик ҳисоботлар, 23 турдаги ҳисоботни тақдим этиш муддатлари қисқартирилди, 22 турдаги интерфаол солиқ хизмати жорий этилиб, зарур рухсатномалар бериш муддати 2 марта ва мазкур жараёнлар учун харажатлар қиймати 5 марта қисқартирилди.

Шуни қайд этиш жоизки, тадбиркорлик субъектлари томонидан рухсатнома олиш жараёнида тўланадиган харажатлар 8 баробар камайтирилди, банкларда ҳисобрақами очиш учун тўловлар бекор қилинди ва шу борада бошқа зарур тадбирлар амалга оширилди.

Ўзбекистон бизнесни рўйхатга олиш шартлари бўйича жаҳон миқёсида 66 позиция юқорига кўтарилиб, рейтинг ўтказилган 189 мамлакат орасида 21-ўринни эгаллади, кредит ажратиш бўйича рейтингда эса 24 позиция юқорига кўтарилди.

Айни пайтда шуни эътироф этиш керакки, мамлакатимиздаги ишбилармонлик муҳити ва бизнес юритиш шaroитининг бугунги ҳолати эркин бозор иқтисодиётининг талаб ва принциплари, умумий халқаро нормаларга тўлиқ жавоб беради, деб айта олмаймиз.

Тадбиркорларимиз қишлоқ жойларда энергия таъминотининг беқарорлиғига, ишлаб чиқариш ва йўл инфратузилмасининг керакли даражада ривожланмаганига, текширувларнинг қўлпўлғига, шунингдек, жойларда ижро интиминомини нисбатан пастлигига ҳалигача дуч келмоқда.

Бу ўта муҳим масалага яна ва яна бир бор эътибор қаратиб, алоҳида таъкидлашни зарур деб биламан: тадбиркорлик фаолиятини ташкил этиш ва амалга ошириш учун турли рухсатномалар бериш муддатларини янада қисқартириш, уларнинг тартиб-таомилларини соддалаштириш ва арзонлаштириш, тадбиркорлик йўлидаги ортиқча бюрократик говларни бартараф этиш ва бундай ҳолатларга йўл қўймасликни жиддий назоратга олишимиз шарт.

Лицензия ва рухсат бериш тартиб-таомилларини электрон шаклда тақдим этиш, коммунал хизматлар, шунингдек, солиқ солиш ва боғнона расмийлаштируви бўйича хизматларни интерфаол шаклда қўрсатишга ўтишни тезроқ амалга ошириш зарур.

Электрон тижоратни ривожлантириш бўйича чора-тадбирларни жорий этиш муҳим аҳамиятга эга. Ҳозирги пайтда мамлакатимизда 10 миллиондан зиёд пластик карточка муомалага чиқарилган бўлиб, уларнинг қарий

2 миллион 500 мингтаси онлайн карточкалардир. Бугунги кунда телекоммуникация ва коммунал хизматлар учун тўловларни Интернет орқали тўлаш мумкин. Энг қисқа муддатларда бу борадаги гов ва тўсиқларни бартараф этиш, ушбу соҳани янада ривожлантириш керак.

Марказий банк, Молия вазирлиғи, Давлат солиқ қўмитаси, Алоқа, ахборотлаштириш ва телекоммуникация технологиялари давлат қўмитаси бошқа манфаатдор тузилмалар билан биргаликда икки ой муддатда Вазирлар Маҳкамасига электрон тижоратни кенгайтиришга доир тақлифларни киритсин ва 2004 йилда қабул қилинган ва бугунги кун талабларига жавоб бермай қолган «Электрон тижорат тўғрисида»ги қонуннинг янги таҳрирдаги лойиҳасини тайёрласин.

Ижтимоий соҳани ривожлантириш, иш жойларини шакллантириш ва аҳоли бандлиғи, уй-жойлар қуриш ва аҳоли пунктларини ободонлаштириш, таълим-тарбия жараёнлари ва соғлиқни сақлаш тизимини янада ислоҳ этиш ва такомиллаштириш доимо эътиборимиз марказида бўлиб келган ва бундан кейин ҳам шундай бўлиб қолади.

Жорий йилда давлат бюджети харажатларининг қарийб 60 фоизи ижтимоий соҳани ривожлантиришга йўналтирилади.

Мамлакатимиз парламенти томонидан тасдиқланган дастурга мувофиқ 2014 йилда салкам 1 миллион иш ўрни ташкил этиш кўзда тутилмоқда.

Жорий йилда меҳнат соҳасига қарийб 500 минг нафар ёш йигит-қизлар — 2-3 тадан мутахассисликни ва иш қўникмаларини эгаллаган, олган билимларини иқтисодиётимизнинг турли соҳаларида, хизматлар ва бошқарув жабҳасида қўллашга тайёр бўлган касб-хунар коллежларининг битирувчилари кириб келади.

Бу ўринда навқирон авлодимизни фаол меҳнат фаолиятига тўлақонли жалб этиш бўйича вилоят, шаҳар, туман ҳокимлари, корхона ва коллежлар раҳбарларининг ўз зиммасига юклаган вазифаларни бажариш бўйича маъсулияти ҳақида гапиришнинг ҳолати бўлмаса керак.

Вазирлар Маҳкамаси бу борадаги ишларни зарур даражада мувофиқлаштиришни таъминласин.

Бугунги кунда аҳолини ҳар томонлама шином ва қулай уй-жойлар билан таъминлаш, уй-жой массивлари атрофидаги инфратузилмаларни обод қилиш юзасидан олиб борилаётган улкан ишлар одамларнинг қайфияти ва дунёқарашига, уларнинг ҳаёт сифатига қандай қучли таъсир кўрсатаётгани ҳақида ортиқча сўз юритишнинг зарурати йўқ, деб ўйлайман.

Бу ўринда гап биринчи навбатда қишлоқларимиз аҳолиси ҳақида бормоқда. 2014 йилда 388 та массивда умумий майдони 1 миллион 500 минг квадрат метр бўлган 11 мингта намунавий уй-жой барпо этиш кўзда тутилмоқда.

Шу муносабат билан Қорақалпоғистон Республикаси Вазирлар Кенгаши, вилоятлар ҳокимликлари, Давлат архитектура ва қурилиш қўмитаси, Молия вазирлиғи, «Қишлоқ қурилиш банк» ва «Қишлоқ қурилиш инвести» компанияси шу йилнинг февраль ойидан кечиктирмасдан жорий йил дастури бўйича молиялаштиришни бошлаши, март ойида эса уй-жойларни қуриш ишларини бошлашни таъминлаш бўйича чора-тадбирларни қўришлари даркор.

(Давоми 6-бетда.)

2014 йил юқори ўсиш суръатлари билан ривожланиш, барча мавжуд имкониятларни сафарбар этиш, ўзини оқлаган ислохотлар стратегиясини изчил давом эттириш йили бўлади

(Давоми. Боши 1-, 2-3, 4-5-бетларда.)

Вазирлар Маҳкамаси, Қорақалпоғистон Республикаси Вазирлар Кенгаши, вилоятлар ва туманлар ҳокимлари эътиборини бир масалага алоҳида қаратиб айтмоқчиман: қишлоқларимиз аҳолиси нафақат қулай уй-жойларда, айна вақтда барча зарур муҳандислик ва транспорт коммуникацияларига, ижтимоий ва бозор инфрақурилиши объектларига — тиббиёт, спорт, банк, маиший хизмат кўрсатиш, савдо ва маданият муассасаларига эга бўлган обод посёлкаларда яшashi лозим.

Лўнда қилиб айтганда, янгитдан барпо этилган бундай посёлкалардаги уй-жойларнинг сифат даражаси ва яратилган маиший қулайликлар шаҳардаги шaroитлардан асло кам бўлмаслиги керак.

2014 йилда таълим-тарбия соҳасида 380 та умумтаълим мактаби ҳамда 161 та касб-хунар коллежи ва академик лицейни реконструкция қилиш ва капитал таъмирлаш учун 410 миллиард сўмдан зиёд маблағ йўналтириш мўлжалланмоқда.

Касб-хунар коллежларининг ўқув-ишлаб чиқариш устакхоналарини юксак технологиялар асосида ишлаб чиқарилган замонавий устакхоналар ва ўқув техникаси билан таъминлашга алоҳида эътибор қаратиш зарур.

Ўтган 2 йил давомида олий ўқув муассасаларининг моддий-техник базасини мустаҳкамлаш бўйича кўп ишлар амалга оширилди. Хусусан, Қарши, Термиз, Урганч ва Бухоро университетлари, Тошкент давлат

техника университети, Навоий давлат кончили институт ва бошқа олий ўқув юр்தларининг янги ўқув биноларини қуриш ва мавжуд корпусларини реконструкция қилиш, уларни замонавий ўқув-лаборатория асбоб-ускуналари билан жиҳозлаш ишлари амалга оширилди.

2014 йилда 34 та олий ўқув муассасасида қурилиш, реконструкция ва жиҳозлаш ишларини амалга ошириш учун 173 миллиард сўм маблағ ажратиш кўзда тутилган. Жумладан, Андижон, Қарши давлат университетларида, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети ва бошқа олий ўқув юр்தларида янги ўқув бинолари ва ахборот-ресурс марказлари қуриш мўлжалланмоқда. Шунингдек, 51 миллиард сўм маблағ ҳисобидан мамлакатимиздаги 17 та олий ўқув юр்தида капитал таъмирлаш ишларини амалга ошириш белгиланган.

Соғлиқни сақлаш тизимини янада ислох этиш ва тиббиёт муассасаларининг моддий-техник базасини мустаҳкамлаш масалалари 2014 йилда ҳам доимий эътиборимиз марказида бўлиб қолади.

Жорий йилда соғлиқни сақлаш муассасаларининг моддий-техник базасини мустаҳкамлаш учун ажратиладиган маблағлар 407 миллиард сўмдан зиёдни ташкил этади ёки уларнинг ҳажми қарийб 30 фоизга ортади.

Бундан ташқари, тиббиёт муассасаларини жиҳозлаш учун ҳалқаро молия институтларининг 28 миллион доллардан ортиқ имтиёзли кредитларини жалб этиш кўзда тутилмоқда.

Шуни алоҳида қайд этиш керакки, биз 2014 йилда Мустақил Давлатлар Ҳамдўстлиги мамлакатларида ўхшаши бўлмаган, ҳалқаро стандартлар бўйича энг юқори, яъни тўртинчи даражада ҳисобланадиган кўп тармоқли махсус болалар шифохонасини Корея Республикаси ҳукуматининг 103 миллион доллар миқдоридagi маблағи ҳисобидан барпо этишни бошлаймиз. Айтиш керакки, ушбу шифохона 250 та даволаш ўрнига ва бир кеча-кундузда 200 нафар болани қабул қила оладиган поликлиникага эга бўлади.

Болалар спортини ривожлантириш жамғармаси маблағлари ҳисобидан 2014 йилда 115 та болалар спорт объектини қуриш ва реконструкция қилиш, уларни асосан мамлакатимиз корхоналарида ишлаб чиқарилаётган замонавий спорт анжонлари билан таъминлаш учун 107 миллиард сўм маблағ ажратиш режалаштирилмоқда.

Қадриги ватандошлар! Бизнинг ўз олимизга қўйган асосий мақсадимиз — бошлаган ислохотларимиз, иқтисодиётимизни янгилаш ва модернизация қилиш жараёнларини давом эттириш ва чуқурлаштириш, ҳаётимиз даражаси ва сифатини изчил ошириб боришни таъминлаш, тенглар ичида тенг бўлиб, жаҳон ҳамжамиятида муносиб ўрин эгаллашдан иборатдир.

Янги — 2014 йилнинг юртимизда "Соғлом бола йили" деб эълон қилинган жамоатчилигимиз, ҳалқимиз томонидан қандай кўтаринки

кайфият ва мамнуният билан кутиб олинганга, кенг қўллаб-қувватланаётганга барчамиз гувоҳимиз.

Жорий йилга бундай ном берганимиз, авваламбор, болаларимизнинг соғлиғи ҳақида, уларнинг келажаги ҳақида кўрсатилётган эътибор ва ғамхўрликнинг яна бир амалий ифодасидир.

Бизнинг вазифамиз, керак бўлса, олий бурчимиз — фарзандларимизнинг ҳам жисмоний, ҳам маънавий жиҳатдан уйғун ривожланган, замонавий билим ва тажрибаларни пухта эгаллаган, Ватанимиз ва ҳалқимиз келажаги учун масъулиятни ўз зиммасига олишга қодир бўлган баркамол инсонлар бўлиб вояга етиши учун қўлимиздан келган барча-барча ишларни амалга оширишдан иборатдир.

Биз яқин кунларда "Соғлом бола йили" бўйича кенг қўламли давлат дастурини қабул қиламиз. Бу дастур бизнинг ана шундай ҳақиқатан ҳам буюк мақсад-муддололаримизни рўйбга чиқаришда, ҳеч шубҳасиз, янги ва улкан қадам бўлади.

Барчамиз бир ёқадан бош чиқариб, белимизни маҳкам боғлаб, ҳар биримиз ўз жойимизда астойдил меҳнат қилсак, Ватанимиз равнаки ва тараққиётига муносиб ҳиссамизни қўсасак, мен ишонаман — олимизда турган вазифалар қандай улкан ва мураккаб бўлмасин, биз ўз қўлаган эзгу марраларимизга албатта эришамиз.

Шу йўлда барчангизга сийҳат-саломатлик, куч-ғайрат ва омад тилайман.

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ВАЗИРЛАР МАҲКАМАСИНИНГ МАЖЛИСИ ТЎҒРИСИДА АХБОРОТ

(Давоми. Боши 1-бетда.)

2013 йил якунлари бўйича ялпи ички маҳсулотнинг ўсиши 8 фоизни, sanoat маҳсулоти ишлаб чиқариш ҳажмлари — 8,8 фоизни, қишлоқ хўжалиги маҳсулотлари етиштириш ҳажми — 6,8 фоизни ташкил этди, қурилиш ишлари ҳажми — 16,6 фоизга, хизматлар ҳажми — 13,5 фоизга; чакана товар айланмаси — 14,8 фоизга ўсди. Давлат бюджети ялпи ички маҳсулотга нисбатан 0,3 фоиз миқдорда дефицит билан ижро этилди. Инфляция даражаси прогноз параметрларидан ошмади ва 6,8 фоизни ташкил этди.

Sanoat, ижтимоий, йўл-транспорт ва коммуникация инфрақурилиш масаласи жадал ривожлантирилди ва технология жиҳатдан модернизациялаш бўйича фаол инвестиция сиёсати амалга оширилиши асосий капиталга инвестициялар ҳажмининг 11,3 фоизга ўсишини таъминлади. Жорий ҳисса инвестициялар ва кредитлар ҳажми 3 миллиард АҚШ долларидан ошди, уларнинг 72 фоиздан ортиғи тўғридан-тўғри инвестициялардир. Инвестиция дастури доирасида умумий қиймати 2,7 миллиард АҚШ долларига яқин бўлган 150 та ишлаб чиқариш лойиҳаларини

амалга ошириш тугалланди.

Маҳаллий ишлаб чиқарувчилар, экспорт қилувчиларни рағбатлантириш ва уларнинг рақобатли устунликларини амалга ошириш, жаҳон бозори конъюнктураси ўзгарувчанлигига қарамай, экспорт ҳажмининг 10,9 фоизга ўсишини ва ташқи савдо айланмасининг сезиларли ижобий сальдосини таъминлади.

Республиканинг банк тизими барқарор фаолият кўрсатмоқда, банклар капиталнинг етарлиги минимал ҳалқаро стандартлардан 3 баравар ортиқ бўлган даражада сақланиб қолмоқда, унинг ликвидлиги эса энг юқори талаблардан 2,2 баравар ортиқдир. Ўтган йили тижорат банкларининг жами капитал 25 фоизга қўлайди. Банклар кредит портфели жами суммасининг 80 фоизга яқини ички манбалар ҳисобига шакллантирилди.

Қишлоқ хўжалиги маҳсулотлари ишлаб чиқаришни ҳар томонлама қўллаб-қувватлаш, модернизациялаш ва интенсификациялаш юзасидан қўрилаётган чора-тадбирлар аграр секторда сифат ўзгаришларини таъминламоқда. Ноқулай об-ҳаво шaroитларига ва сув тақчиллигига қарамай, ўтган йилда барча асосий қишлоқ хўжалиги экинлари бўйича

юқори ҳосил етиштирилди ва йиғиб олинди — 3,36 миллион тонна пахта хомашеси, 7,8 миллион тонна галла, 8,4 миллион тонна сабзавот маҳсулотлари ҳосили олинди.

Ишбилармонлик муҳитини янада яхшилаш тизимли чора-тадбирларини амалга оширишни давом эттириш кичик бизнеснинг янада ривожланишига қўмаклашди. Кичик тадбиркорлик соҳасида 26 мингдан зиёд янги субъектлар ташкил этилди, унинг мамлакат ялпи ички маҳсулотидagi улуши эса изчил ўсмокда.

Аҳолининг иш билан бандлигини оширишнинг ҳар йиллик дастурини амалга ошириш юзасидан қўрилган чора-тадбирлар 2013 йилда 970 минг нафарга яқин кишини, улардан 60,3 фоиздан ортиғини қишлоқ жойларда ишга жойлаштирилиши таъминлади.

Мамлакат иқтисодиётининг барқарор ва динамика ривожланиши туфайли аҳоли ҳаёт даражаси ва сифатининг изчил ўсиши таъминланмоқда. 2013 йилда бюджет ташкилотлари ходимларининг иш ҳақи, пенсиялар, стипендиялар ва ижтимоий нафақалар миқдори 20,8 фоизга, аҳолининг реал даромадлари эса — 16 фоизга ўсди.

Мамлакатимиз Президентининг

ти ўз маърузасида ҳал этилмаган мавжуд муаммоларни мукамал таҳлил қилишга алоҳида эътибор қаратди ва 2014 йилда мамлакатни ижтимоий-иқтисодий ривожлантиришнинг энг муҳим устувор вазифалари ва йўналишларини баъоришга доир дастурий вазифаларга батафсил тўхталди.

Вазирликлар, идоралар, хўжалик бирлашмалари ва ижро этувчи ҳокимиятнинг маҳаллий органлари раҳбарлари олдига 2014 йилда мамлакат иқтисодий ривожланишнинг барқарор юқори суръатлари сақлаб қилинишни таъминлашга, инвестиция жараёнлари тақомиллаштириш ва ўсишига, sanoatда муҳим юқори технологияли ва замонавий объектлар ва қувватларни ишга туширишга, шунингдек, ишлаб чиқаришни модернизациялаш, техник ва технология янгилашнинг, жаҳон бозорига кириб боришнинг муҳим омилли ҳисобланган тўлақонли рақобат муҳитини шакллантиришга қаратилган зарур чора-тадбирларни амалга ошириш юзасидан вазифалар қўйилди. Ишбилармонлик муҳитини шакллантириш, кичик бизнесни ҳар томонлама қўллаб-қувватлаш ва янада рағбатлантириш, ижтимоий соҳани ривожлантириш, янги иш

ўринларини яратиш, уй-жойлар қуриш ва аҳоли пунктларини ободонлаштириш, соғлиқни сақлаш ва таълим жараёнларини янада ислох қилиш ва тақомиллаштириш бўйича аниқ чора-тадбирлар белгиланди.

Жорий йил Соғлом бола йили деб эълон қилинганлиги муносабати билан белгиланган дастурий чора-тадбирларни, шу жумладан оналик ва болаланинги муҳофаза қилишни таъминлаш, бошланғич таълим сифатини ошириш, ёшларни жисмоний тарбия ва спорт билан шуғулланишга кенг жалб этиш, болалар тарбиясида жамоат ташкилотларининг ролини кенгайтирилиши таъминлашга алоҳида эътибор қаратилди.

Кун тартибидagi масалалар бўйича вазирликлар, идоралар, ташкилотлар раҳбарлари ва вилоятлар ҳокимлари сўзга чиқдилар. Республика ҳукумати мажлисида қўйилган масалаларни муҳокама қилиш якунлари юзасидан қарор қабул қилинди. Қарорда 2014 йилда мамлакатни ижтимоий-иқтисодий ривожлантириш дастурининг энг муҳим устувор вазифалари амалга оширилишини таъминлашга доир амалий чора-тадбирлар белгиланди.

ЎЗА

2014-yil 18-yanvar, № 6 (8655)

Yangiliklarda yurt nafasi

❖ **Олий ва ўрта махсус таълим вазирлигида «Чақирувга қадар бошлангич тайёргарлик бўйича энг яхши таълим муассасаси ва энг яхши ўқитувчи» республика танлови ғолибларини тақдирлаш маросими бўлиб ўтди.**

Тадбирда Мудофаа, Олий ва ўрта махсус таълим вазирликлари, «Камолот» ёшлар ижтимоий ҳаракати марказий кенгаши вакиллари, Олий Мажлис Қонунчилик палатаси депутатлари, шунингдек, касб-хунар коллежи ва академик лицейлар ўқитувчи ҳамда ўқувчилари иштирок этди.

Танловда ҳар йили барча вилоятлардан касб-хунар коллежи ва академик лицейлар ўқувчилари иштирок этмоқда. Бу галги танловда «2013 йилнинг энг яхши таълим муассасаси» номинациясида Фарғона вилояти Кува тиббиёт коллежи биринчи ўринни эгаллади.

Наманган вилояти Учқўрғон педагогика коллежи ўқитувчиси А.Фозилов «2013 йилнинг қадр қадрига қадар бошлангич тайёргарлик бўйича энг яхши ўқитувчи» номинациясида биринчи ўринга лойиқ топилди.

Танловнинг барча ғолиб ва совриндорларига фахрий ёрлик ва мукофотлар топширилди, кўлаб иштирокчилар «Ўрта махсус таълим аълочили» нишонлари билан тақдирланди.

❖ **Жалақудук туманидаги агросаноат касб-хунар коллежида аҳоли саломатлигини муҳофаза қилиш, оилаларда соғлом турмуш тарзини қарор топтиришга бағишланган семинар ўтказилди.**

Вилоят репродуктив саломатлик ҳамда ОИТСга қарши кураш марказлари мутахассислари, таълим муассасалари раҳбарлари, қишлоқ врачлик пунктлари мудирлари, маҳалла фуқаролар йиғинлари раислари ва маслаҳатчилари иштирок этган тадбирда Президентимиз раҳнамолигида амалга оширилаётган туб ислохотлар ўз самарасини бераётгани таъкидланди.

Оналар ва болалар соғлигини муҳофаза қилиш, аҳолининг репродуктив саломатлигини мустаҳкамлаш, тиббий савдонлигини юксалтиришга қаратилган тарғибот-тушунтириш ишлари натижасида фуқароларнинг турли хасталикларга чалиниш ҳолатлари камайишга эришилмоқда.

Тадбир доирасида, шунингдек, яқин қариндошлар ўртасидаги ҳамда эрта турмуш қуришнинг салбий оқибатлари ҳақида маърузалар тингланди.

❖ **Тошкент педиатрия тиббиёт институти Нукус филиали базасида янги ўқув-услубий марказ фаолиятини бошлади.**

Ўзбекистон Республикаси Соғлиқни сақлаш вазирлиги ва Германия халқаро ҳамкорлик жамияти ҳамкорлигида ташкил этилган ушбу марказ врачлар, акушер-гинекологлар, ҳамшираларнинг билим ва малакасини оширишга хизмат қилади.

Марказнинг очилишига бағишланган тадбирда Қорақалпоғистон Республикаси соғлиқни сақлаш вазири Д.Хожиев, Тошкент врачлар малакасини ошириш институти проректори Х.Оқиллов Президентимиз раҳнамолигида соғлиқни сақлаш тизимида амалга оширилаётган туб ислохотлар жараёнида тиббиёт ходимларининг билим ва малакасини оширишга алоҳида эътибор қаратилаётганини таъкидлади.

— Қорақалпоғистонда бундай марказнинг фаолият бошлаши экологик нуқтаи назардан, айниқса, муҳим аҳамият касб этади, — дейди Тошкент врачлар малакасини ошириш институти проректори Х.Оқиллов. — Бу ерда барча шифокорлар, ўрта бўғин тиббиёт ходимлари ўз билим ва малакасини янада ошириши учун замонавий шароитлар яратилган.

❖ **Муқимий номидаги театрда Ватан ҳимоячилари куни ва Ўзбекистон Республикаси Қуролли Кучларининг 22 йиллигига бағишлаб «Миллий армиямиз — мустақиллигимиз, тинч ва оқсоғиш ҳаётимиз кафолати» мавзусида тадбир бўлиб ўтди.**

Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети томонидан ташкил этилган тадбирда профессор-ўқитувчилар ва талабалар иштирок эттиди.

Тадбирда муҳаддаслик ҳарбий хизматини ўтаган ва қўмондонлиқнинг тегишли тавсияномасини олган ёшлар мамлакатимиз олий таълим муассасаларига ўқишга киришда тест синовларида тўплаш мумкин бўлган баллнинг 27 фоизи миқдориди имтиёзли баллга эга бўлаётгани, айти кунда университетида ана шундай талабаларнинг 640 нафари танилаётгани таъкидлаб ўтилди. Ўқувчиларда ватанпарварлик туйғусини шакллантиришда қаҳриқача ҳарбий таълим факультетида тайёрланаётган ҳарбий педагогларнинг ҳиссаси бор. Ўтган ўқув йилида ушбу факультетни битирган 97 бакалавр ва 6 магистр ҳам айти кунда ўрта махсус, касб-хунар таълими муассасаларида, ҳуқуқ-тартибот органларида ишлашмоқда.

Тадбирда қаҳриқача ҳарбий таълим факультетининг бир гуруҳ ўқитувчилари таълим-тарбия жараёнининг сифат ва самарадорлигини оширишга қўшган ҳиссаси учун университетнинг фахрий ёрлиғи билан тақдирланди.

Ўза ва махсус мухбирларимиз материаллари асосида тайёрланди.

Тавсиянома муносибларга берилади

Марказий ҳарбий округ сержантлар тайёрлаш мактабида мазкур округдаги ҳарбий қисм ва муассасаларда муҳаддаслик ҳарбий хизмати ўтаётган аскарлар тест синовларини топширди.

Президентимиз Ислон Каримов раҳнамолигида мамлакатимиз Қуролли Кучларида амалга оширилаётган ислохотлар жараёнида ҳарбий хизматчиларни ҳар томонлама кўлаб-қувватлаш ва рағбатлантиришга алоҳида эътибор қаратилмоқда. Хусусан, муҳаддаслик ҳарбий хизматини ўташ жараёнида жанговар тайёргарлиги, намунали ҳуқуқ ва юқори интеллектуал салоҳияти билан сафдошларига ибрат бўлган йигитларга олий ўқув юртида ўқишга киришда имтиёз берувчи тавсияномалар жорий этилган. Давлатимиз раҳбарининг 2012 йил 31 майда қабул қилинган «Ўзбекистон Республикаси Қуролли Кучлари сафида муҳаддаслик ҳарбий хизматини

ўтаб бўлган фуқароларга имтиёзлар тизимини такомиллаштиришга оид қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида»ги қарорига кўра, тегишли тавсияномага эга бўлган фуқаролар мамлакатимиздаги олий таълим муассасаларига ўқишга киришда тўплаш мумкин бўлган энг юқори баллнинг 27 фоизи миқдориди қўшимча балга эга бўлади.

Ҳарбий қисм қўмондонлигининг бундай тавсияномаси ҳарбий интизом, жанговар ва маънавий-маърифий тайёргарликда юқори натижаларга эришган ҳамда белгиланган тест синовларида энг кўп балл тўплаган аскарларга берилади. Бу эса муҳаддаслик ҳарбий хизматини ўтаётган ёшлар орасидан энг

сараларини танлаб олиш ва уларни кўлаб-қувватлашга хизмат қилади.

Дастлабки босқичлардан муваффақиятли ўтган аскарлар умумҳарбий, маънавий-маърифий тайёргарлик ва мантқиқий саволлардан иборат тест саволларига жавоб бериб, ўз билимларини яна бир бор синовдан ўтказди.

— Болалигимдан ҳарбий бўлишни орзу қилардим, — дейди оддий аскар Жасурбек Исмомилжонов. — Муҳаддаслик ҳарбий хизматини муваффақиятли ўтаётганим бу орзумнинг рўёбга чиқишида муҳим қадам бўлмоқда. Хизматдан сўнг олий ҳарбий билим юртига ҳужжат топширмоқчиман. Бугунги тест саволларига жавоб беришда муҳаддаслик ҳарбий хизмат давомида олган билим ва кўникмаларимиз жуда кўп келди.

**Ҳ.САХАНОВ,
Ўза мухбири**

Битирувчига имтиёзли кредит

Самарқанд санъат коллежида «Банк — ёш тадбиркорнинг ҳамкори ва ишончли таянчи» мавзусида битирувчиларни тадбиркорликка йўналтиришга бағишланган тадбир бўлиб ўтди.

Ўзбекистон Республикаси Марказий банки, Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги, Ўрта махсус, касб-хунар таълими маркази ҳамкорлигида ишлаб чиқилган чора-тадбирлар дастурига мувофиқ, Самарқанд вилоят ҳокимлиги ва вилоят ўрта-махсус, касб-хунар таълими бошқармаси томонидан ўтказилган тадбирда тадбиркорлик фаолияти билан шуғулланиш истагини билдирган 850 нафар касб-хунар коллежи ўқувчилари тақдирланди.

Дастлаб ўқувчилар вилоятдаги мавжуд тижорат банкларининг кўргазмали тақдиротлари би-

лан танишишди. Банklar томонидан коллеж битирувчилари учун яратилаётган имкониятлар, имтиёзлар билан танишган ўқувчилар кредит олишнинг тартиб-қоидалари ҳақида батафсил маълумотга эга бўлишди.

Шундан сўнг ёшларнинг тадбир ташкилотчилари ва ҳамкор ташкилотлар вакиллари билан учрашуви бўлиб ўтди. Соҳа вакиллари коллеж ўқувчиларининг тадбиркорлик фаолиятини бошлаш билан боғлиқ саволларига батафсил жавоб қайтаришди.

Тадбир якунида тадбиркорлик фаолиятини бошлаш истагида бўлган битирувчиларга тижорат банклари томонидан имтиёзли кредит маблағлари ажратилишини кафолатлайдиган махсус сертификатлар топширилди.

**Ҳаким ЖўРАЕВ,
«Ma'rifat» мухбири**

Хуқуқий билимларни бойитишда муҳим манба

Инсон ҳуқуқлари бўйича Ўзбекистон Республикаси Миллий маркази ва Халқ таълими вазирлиги ҳамкорлигида ёш авлоднинг хуқуқий билим ва маданиятини юксалтириш мақсадида умумтаълим мактабларининг 5—9-синфлари учун мўлжалланган «Ўзбекистон Республикасининг Конституцияси» лугат-маълумотмаси тақдиротига бағишланган тадбир ўтказилди.

Тадбирда таъкидландики, мамлакатимизда ижтимоий ҳаётнинг барча соҳаларида олиб борилаётган демократик ислохотлардан кўзланган асосий мақсад фуқаролик жамиятини шакллантириш ва демократик ҳуқуқий давлатни барпо этишдир.

Аҳолининг, айниқса, ёшларнинг сиёсий-ҳуқуқий маданияти ҳақида конституциявий-ҳуқуқий билимларини ошириш мамлакатимизда амалга оширилаётган демократик ўзгариш ва ислохотларнинг муҳим шартидир.

— Бош Қомусимизни ўрганиш бўйича яратилган лугат-маълумотномалар ҳам ўқув адабиётларига қўшимча манба сифатида ўқувчиларнинг ҳуқуқий билимларини янада кенгайтиришга хизмат қилади, — дейди Республика

публика таълим маркази бўлим бошлиғи Нарғиза Исмаилова. — Лугат-маълумотномада ҳуқуқий тушунчалар ва категорияларнинг мазмунини ўқувчилар учун содда ва тушунарли тарзда ифода қилинган.

Тадбирда мактаб ўқувчиларининг конституциявий-ҳуқуқий билимларини оширишда янги имкониятларни ишга солиш, ҳуқуқий таълим тизимида юридик таълим муассасалари ва фуқаролик жамияти институтлари ўртасидаги ҳамкорликни ривожлантириш босқисиди ишлар ҳам таҳлил этилди.

**Дилшод ҚАРИМОВ,
«Ma'rifat» мухбири**

«Мардлар кўриклайди Ватанни!»

Зангиота туманидаги 14-умумий ўрта таълим мактабида Ватан ҳимоячилари куни муносабати билан байрам кечаси бўлиб ўтди.

Тадбирда ушбу мактабда ўқиб, ҳозирда ҳарбий хизматда ўз йигитлик бурчини адо этаётган ўқувчиларнинг ота-оналари ҳам тақдир қилинди. Тадбирда ўқувчи-ёшларни ватанпарвар, миллий қадриятларга садоқат руҳида камол топтиришга таълим муассасаларида катта эътибор

қаратилаётгани хусусида фикр юритилди.

Байрамда ўқувчилар томонидан тайёрланган бадиий-маърифий дастур намойиш этилди. Шунингдек, «Аждодлар қахрамонлиги — ёшларга ибрат» мавзусида ўтказилган 2—4-синфларда диктант, 5—7-синфларда баён, 8—9-синфларда ишчи ҳамда деворий газеталар танлови ғолиблари тақдирланди.

**Мавлуда САМАНОВА,
мактаб директорининг маънавий-маърифий ишлар бўйича ўринбосари**

Тошкент шаҳар Шайхонтохур туманидаги 324-умумий ўрта таълим мактабида Ватан ҳимоячилари кунига бағишлаб «Мардлар кўриклайди Ватанни!» мавзусида байрам тадбири бўлиб ўтди. Тадбирда ёзувчи, шоирлар, жамоатчилик вакиллари, ҳарбий хизматчилар, меҳрибонлик уйи тарбияланувчилари, «Жар» спорт-соғломлаштириш мактаби ўқувчилари иштирок этди.

Тадбир аввалида «Жар» спорт-соғломлаштириш мактаби ўқувчилари томонидан ҳарбий жанговар ҳаракатларга бой сахна кўриниши намойиш этилди.

— Таълим муассасамизда ҳар йили ушбу кўтулур сана кенг

нишонланади. Бу йил ҳам «Ҳарбий ватанпарварлик ойлари» доирасида кўпгина маърифий тадбирлар ўтказилди. Жумладан, «Ватанпарварликни чинакам эътиқодга айлантирайлик!» мавзусидаги давра суҳбати, жасорат дарслари ўқувчилар

нинг Ватанга садоқат руҳида улғайишига, мурғак қалбларида ота-боболари ва шонли тарихимизга нисбатан миллий гуруҳ туйғусини уйғотишга хизмат қилди, — дейди мактаб раҳбари Салима Шаропова.

Тадбирда сўзга чиққан ҳарбий хизматчилар, ижодкорлар Ватанин кўз қорачиқдек асраб-авайлаш ҳар биримизнинг муқаддас бурчимиз эканини алоҳида таъкидлаб ўтдилар.

**Одина ҚУЛМУРОВА,
«Ma'rifat» мухбири**

Aks sado

ИНТЕГРАТИВ ТАЪЛИМ
ЗАРУРИЯТИ

Физиканинг тарих фани билан интеграцияси ҳақида кўлаб олимлар илмий-услубий изланиш олиб борган. Инглиз олими М.Эйткиннинг «Физика ва археология», рус олими П.Вагановнинг «Физиклар тарихи» каби асарларида қайд этилган физик методлар тарихини ўрганиш, археология ва нумизматикада кенг қўлланилмоқда. Жумладан, юртимиз археологлари Афросиёбдан топиладиган шаҳар ҳукмдорининг арки, саройлар, маҳаллалар, тураржой иншоотлари, кўчалар, қадимги мудофаа деворлари асосида Самарқанд шаҳрининг ёши (2750 йил) радиактив изотоплар орқали аниқланган. Ёки Бухоронинг Пойкент шаҳарчасидан топиладиган 4200 донга ноёб тангалар илк ўрта асрларга тегишли эканини аниқлашда ҳам физик методлар қўл келди. Бундан ташқари, тарихий шахсларнинг қандай сабаблар туфайли вафот этгани нейтронлар орқали ойдinлаштирилди.

Қувонарлиси, юртимиз қадимшунослари дунё археологиясида қўлланилаётган барча замонавий технологиялар, асбоб-ускуналардан хабардор. Археологик қазималар жараёнида лазерли теодолтлардан

кенг фойдаланилмоқда. Бу мамлакатимиз таълим тизимида ҳам аниқ ва табиий фанларни ихтимой фанлар билан интеграциялаб ўргатиш масаласига янада жиддийроқ эътибор қаратиш зарурлигини таъкид этди.

Кейинги вақтда бу мавзу муайян баҳс-мунозараларга сабаб бўлиб келаётган, аммо ҳозиргача физика ва тарих фанлари интеграциясининг назарий асослари атрофлича ўрганилмаган ёки очиб берилмаган эди. СамДУ профессори Облокул Қувондиқов ва Тошкент шаҳар ПКҚТМО институтининг кафедра мудири Шамсиддин Усанов муаллифлигида «Ma'rifat» газетасининг 2013 йил 14, 18, 21 декабрь сонларида эълон қилинган «Фанларaro интеграция умуий ўрта таълим мактабларида ўқувчиларнинг янги дунёқарашини шакллантиришга хизмат қилади» мақоласи бу борада ўзига хос янгилик бўлди.

Мақолада келтирилган мутафаккир боболаримиз, юртимиз тарихига оид қимматли маълумотларни ҳар бир ўқитувчи ва ўқувчи билиши шарт. Хусусан, «Коинот ҳақидаги тасаввурлар», «Буёқ донолар кашфиётлари» мавзуларини интеграллаб ўқитиш икки фаннинг ҳам тақомиллашуви, ўқувчиларнинг яхлит

билим олишига хизмат қилади. Амалдаги ўқув дастурларида бу мавзулар синфлар кесимида узвийлиги таъминлаш ўрнига бир-бирини такрорлаб келган эди.

Темурийлар даври, умуман, Шарқнинг юксак илм-фан ва маданияти таъсирида XVI асрдан Европада ҳам илм-фан тараққий эта бошлади. Айниқса, табиий фанлар соҳасида польшалик Н.Коперник, италиялик олимлар Ж.Бруно ва Г.Галилей тамонидан оламшумул кашфиётлар қилинди.

Бугун физика қонунлари, услублари гуманитар соҳага, архитектура, санъат ва криминалистикага ҳам кенг кириб келмоқда. Муаллифлар таъкидлаганидек, мактабларда физика ва тарих фанларидан интегратив таълим умуий дидактик жараёнинг таркибий қисми сифатида қўлланилса, билимлар мазмунини шакллантиришда фанларнинг боғлиқлик жиҳатлари ҳисобга олинса, физикадан ўзлаштирилиши лозим бўлган назарий билимлар, амалий малака ва кўникмалар мазмунини интеграллашган билимлар асосида ташкил этилса, ўқитиш жараёни янада самарали бўлади.

Гулбола ЭШНАЗАРОВА,
Самарқанд шаҳридаги 54-мактабнинг физика фани ўқитувчиси,
Гулшода РАВШАНОВА,
Ургут туманидаги миллий-хунардчилик касб-хунард коллежининг физика фани ўқитувчиси

Tashabbus

БУЮК КЕЛАЖАГИМИЗ
КАФОЛАТИ

Президентимизнинг Ўзбекистон Республикаси Конституцияси қабул қилинганининг 21 йиллигига бағишланган тантанали маросимдаги «Амалга ошираётган ислохотларимизни янада қучурлаштириш ва фуқаролик жамияти қуриш — ёруғ келажагимизнинг асосий омилдир» деб номланган маърузаси айти пайтда таълим муассасаларида кенг миқёсда ўрганилмоқда. Хусусан, Наманган вилояти халқ таълими бошқармаси тавсияси билан ВПҚТМОИда туман (шаҳар) ХТМФМТЭ бўлимлари мутахассислари, мактаб директорларининг маънавий-маърифий ишлар бўйича ўринбосарлари, тарих ҳамда миллий истиқлол ғояси ва маънавият асослари фани ўқитувчилари иштирокида ўқув семинари ташкил қилинди.

Институтнинг тажрибали ўқитувчилари томонидан АҚТдан фойдаланиб олиб борилган «Миллий ғоя ва ёшлар», «Конституция ва ҳуқуқларимиз», «Республикамиз иқтисодийти ривожланиши суруятлари», «Соғлом она ва соғлом бола» мавзуларидаги машғулотларда маърузада келтирилган далил ва рақамлар ҳаётий мисоллар асосида тушунирилди. Туманлардан таклиф этилган тренер-ўқитувчиларга ўз ҳудудларида семинарлар ташкил этиши учун тавсиялар берилди, мультимедиа материаллари билан таъминланди.

Мен ҳам Чортоқ туманидаги 22, 40, 53-мактаб ўқитувчилари қаторида ўз ҳудудимиздаги ҳамкасбларимиз учун икки соатлик ўқув семинари ташкил этишда иштирок этдим. «Ўзбекистоннинг 22 йиллик мустақил тараққиёти давомида эришилган натижалар», «Соғлом болани тарбиялаш — азаллий қадрият» мавзуларидаги машғулотлар йиғилганларда, айниқса, катта қизиқиш уйғотди. Ўқитувчилар семинарда олган факт, далил ҳамда маълумотларни дарсларда ва тарбиявий соатларда ўқувчиларга етказмоқда. Шу асосда 1—4-синфларда дикутант, 5—7-синфларда баён, 8—9-синфларда иншоолар ва расмлар танловлари ўтказилапти.

Танзила МУХИДДИНОВА,
Чортоқ туманидаги 48-умумтаълим мактабининг миллий истиқлол ғояси ва маънавият асослари фани ўқитувчиси

Daxldorlik

МАКТАБ —
ҚИШЛОҚ МУЛКИ

Қишлоғимиз ёшлари 2006 йилга қадар 1946 йили қурилган эски мактаб биносида таълим олар эди. Эскини ўнглагунча эсинг кетади, деганларидек, ҳар йили мактаб таъмирдан бошимиз чиқмас, синфхоналар қишда совуқ бўлар, ёгинли кунларда томидан чакка ўтарди. Президентимизнинг таълим тизимига улкан эътибори туфайли 2006 йили бизнинг қишлоғимизда ҳам 240 ўринли замонавий бино, Болалар спортини ривожлантириш жамғармаси томонидан спорт жамуаси қуриб берилди. Педагогларимиз мавжуд имкониятлардан оқилона фойдаланиб, дарслар самардорлигини оширишга интилоқда. Бундан ташқари, замонавий ўқув анжомлари ҳамда бинодан эътиёткорлик билан, узоқ муддат фойдаланиш, келгуси авлодларга ҳам сифатли етказишдек масъулиятли вазифа турбди зимманимизда.

Айтиш жоизки, парта, стол-стул, доска, шкаф каби жиҳозлар узоқ муддат фойдаланишга мўлжалланган. Мактабда қатъий тартиб-интизом ўрнатилмаса, ўқувчиларда муайян кўникмалар шакллантирилмаса, бунга эришиб бўлмайди. Шу мақсадда ўқувчилар ўртасида бийо биз учун қуриб берилгани, бизнинг — қишлоқда яшаётган барчанинг мулки экани, уни асраб-авайласак, келажакда укаларимиз, сингилларимиз ҳам сифатли таълим олиши мумкинлиги ҳақида мунтазам равишда тушунириш ишларини олиб бораёпмиз.

Мактабда жорий таъмирлаш ишлари ҳам амалга оширилмоқда. Жумладан, 2013-2014 ўқув йили арафасида Муртоз Шеркулов, Махмуд Қоржонов, Барат Шодиев, Махмуд Шеркулов, Босим Бўстонов каби тадбиркорлар ҳамда ўғил-ота-оналарнинг ҳомийлик ёрдамлари эвазига мактабининг ташки деворларини оқладик, иситиш тизимидаги носозликларни тузатиб, 4 та қозонхона қурдик, ҳожатхонани гигиена талабларига жавоб берадиган даражада таъмирдан чиқардик.

Мактабдаги волейбол, баскетбол, теннис, бадий гимнастика, шахмат-шашка тўғаракларига барча қишлоқ ёшлари жалб этилган. Спорт инвентарларидан эътиёткорлик билан фойдаланиш вазифаси жисмоний тарбия фани ўқитувчилари зиммасига юклатилган.

Муқаддас ШОДИЕВА,
Зомин туманидаги 12-умумтаълим мактаби директори

Toshkent shahri
Matbuotchilar
ko'chasi 32-uy.
«Ma'rifat» gazetasi
tahririyatiga

**«Ma'rifat» ga
maktublar**

E-mail:
info@marifat.uz

Tajriba

НАМУНАЛИ МАСКАНГА АЙЛАНМОҚДА

Хатирчи туманидаги 25-умумтаълим мактаби ҳудудда ўзига хос тажрибага эга бўлган намунали муассасага айланиб бормоқда. Ҳар ойда очик дарслар ўтказиш йўлга қўйилиши натижасида «Устоз-шогирд» анъанаси тобора кенг давом этмоқда. Бунинг натижасида Мўътабар Холиқова, Зебо Бандаева, Шахло Йўлдошева, Робия Чиниқулова, Муножот Эрматова, Замира Боймуродова сингари таълим фидойиларининг ноънавий дарслари туман миқёсида оммалаштирилди.

Ҳафтанинг ҳар пайшанба куни ўқитувчилар учун «Чет тилини ҳамда АКТ янгиликларини ўрганиш куни» деб белгиланган. Маш-

ғулотларда ўқитувчилар учун инглиз тилида мулоқот муҳити яратилмоқда.

— Синфхоналаримиз 24 та замонавий компьютер, 12 та нетбук, видеопроектор ва бошқа ўқув қуроллари билан жиҳозланган, — дейди мактаб директори Нодира Ўлжаева. — Компьютерлар интернетга уланган, ҳар бир ўқувчи учун алоҳида файл очилган. Улар фан сирларини ўзлаштиришда дунё ахборот масканидаги қўндалик янгиликлардан фойдаланаяпти.

Билим даргоҳида «Инглиз тилини ўрганамиз», «Компьютер саводхонлиги», «Ёш китобхон», «Моҳир кўлар», «Ёш спортчи», «Ёш қаламқаш» тўғаракларига

қўллаб ўқувчилар жалб этилган.

Маънавий-маърифий йўналишда ўтказилаётган «Ёш таржимонлар», «Ёш китобхонлар», «Қувноқлар ва зукколар», «Юртимни қўлайман», «Расқлар гулдастаси», «Рангин дунё» сингари танловлар ёшлар тарбиясида муҳим рол ўйнамоқда. Бошланғич синф ўқитувчилари ташаббуси билан ташкил этилган қўғирчоқ театрида халқ эртаклари асосида саҳналаштирилган томошалар қўйи синф ўқувчилари билан ўтказиладиган маънавий соатларининг мазмунли ўтишига хизмат қилапти.

Исроил ХОЛБОЕВ,
Тоҳир АБДИЕВ

ОТА-ОНАЛАР ЎҚИТУВЧИЛАРГА КЎМАКЧИ

Косон туманидаги 33-мактабнинг маҳоратли инглиз тили ўқитувчилари Гулнора Равшанова ва Гулжаё Эрнazarова ёзги таътил давридаёқ машғулотлар ташкил этиб, 1-синфга қабул қилинадиган ҳажжи ўғил-қизларни ўқув анжомлари ва мактаб жиҳозларининг чет тилидаги номлини, озгаси талаффузи билан таништиришга киришган эди. Уларнинг меҳнати самара бериб, ўқувчилари инглиз тилида ўзини таништириш, олиси, ўртоқлари ҳақида маълумот бериш, об-ҳаво, ҳовиворлар ва мевааларни таърифлаш каби кўникмаларни эгаллаган.

— Ўқув дастурлари содда ва самимий ишлаб чиқилгани 1-синф ўқувчиларида тил ўрганишга иштиёқни кучайтирмоқда, — дейди мактаб директо-

ри, халқ депутатлари туман кенгаши депутати Раҳима Исломова. — Ота-оналар фарзандининг ақлий-интеллектуал камолотида она тили билан бирга хорижий тилларни ҳам ўрганишнинг аҳамияти катта эканини англаб, фарзандларига ақиндан кўмаклашапти.

Ўтган йили мактабининг иктидорли ўқувчиларидан уч нафари фан олимпиадаси, икки нафари билимлар беллашувининг туман босқичида голибликни қўлга кириштиб, вилоят босқичида ҳам муносиб иштирок этди. Муассаса ўқитувчи ва ўқувчилари жорий йилда янада катта натижаларга эришишни кўзламоқда.

Санжар ЖУМАЕВ

2014-yil 18-yanvar, № 6 (8655)

2000 йилнинг сентябрь ойида синфдошларим билан ёзги таътилда сўнг Андижон вилояти Шахрихон туманидаги 2-мактабда янги ўқув йилини бошлаганимиз ва бешинчи синфга ўтганимиздан гоёта бахтиёр эдик. Кунларнинг бирини дарсдан кейин синфдошим Дониёр яқинда очилган компьютер клубига боришни таклиф қилди.

Бу янгилик биз, 11-12 ёшли болакайлари жуда қизиқтиргани ҳали ҳамон эсимда. Ўн бешта компьютер ўрнатилган ярим қоронги залда ёши биздан биров каттароқ болалар иштиёқ билан турли ўйинлар ўйнаётганини ҳаяжон ва завқ билан кузатдик. Ушанда дўстларим билан ушбу ўйинларни ўрганиш ва ушбу мўжизанинг тузилиши ҳамда ишлаш тартибини имкон қадар тезроқ ўзлаштиришга қатъий қарор қилдик.

Ва шу мақсадда ўз устимизда астойдил ишлай бошладик. Махсус курсларга қатнаб, компьютер саводхонлиги бўйича айрим билимларга эга бўлдик. Бу ушбу замонавий техникани ўрганиш борасидаги дастлабки қадам эди.

Кейинчалик деярли ҳар кунни клубга қатнаб, бошқалардан ортда қолмаслик учун ўйинларни бирин-кетин ўрганишни бошладик. Баъзида ҳаракатларимиз натижа берарди ҳам. Аксарият ҳолларда клубда вақтини бизга қарагандан кўпроқ ўтказадиган тажрибали болаларга ютқазардик. Шундай бўлса-да, руҳимизни туширмасдан, олдинги итилар ва ўйинлар оламига шўнғиб борардик. Бу, шубҳасиз, бизнинг дарсларни ўзлаштиришимизга салбий таъсир кўрсата бошлади. Чунки ҳар кун, ҳатто дарс пайтида ҳам фикр ҳаёлимиз ўйинда эди. Дарсдан сўнг иложи борича компьютер клубига тезроқ бориб, турли беллашувларда ўз кучимизни яна синаб кўриш истаги устун келарди. Бироқ тажаруба ва бепарво бўлиб, билим олишни эсдан чиқараётганимиз, ота-онамиз тушлик ва йўлқира учун бераётган пулни ҳавога соғураётганимизни англаб, ўзимиздан уялиб кетдик. Шундан сўнг дўстларим билан бундан буён ҳаддимиздан ошмасликка ваъда бердик.

Айни пайтда замонавий технологияларнинг ёшларга таъсири ҳақида оммавий ахборот воситаларида кўплаб мақолалар эълон қилинаётди. Уларнинг муаллифлари бу борада ўз фикр-мулоҳазаларини билдирмоқда. Хусусан, айрим муаллифлар бу масаланинг ижобий томони ҳақида сўз юритар экан, компьютер ва интернетдан меъеридан ортқ фойдаланиш қандай оқибатларга олиб келиши мумкинлигини унутиб

қўймоқда. Бошқалар эса замонавий технологияларни айблamoқда. Шу ўринда савол туғилади: бу мўжизанинг «олтин» ўрталлиги қаерда? Бу саволга жавоб излаб, ёшлар ўз вақтини кўпроқ ўтказадиган компьютер ва интернет-клублар бозорини атрофлича кўриб чиқамиз.

Бугунги Ўзбекистон ёшлари бундан 15-20 йил олдинги ёшлардан кескин фарқ қилади — билими, интеллектуал салоҳияти, мантикий фикр юрита

айтганда — кибер-кафе) эса улар орасида энг ривожлангани бўлиб, бундай жойларда мижозларнинг бир финжон қаҳва ичиши ёки енгилгина тамадди қилиб олиши учун ҳам шароит муҳайё.

Мамлакатимиз амалиёти шунини кўрсатадики, компьютер ва интернет-клуб ҳамда кафелар хизмат кўрсатиш бозорида ўз ўрнига эга. Энди уларнинг ёшлар ва катталарга ижобий ва салбий таъсирини кўриб чиқаск.

Энг аввало, оммавий фойдаланиш пунктларидаги муҳитни таҳлил қиламиз. Албатта, компьютер клублари интернет-клуб ва кафелардан фарқ қилади. Аксарият компьютер клублари ярим қорон-

Yuksak ma'naviyat — yengilmas kuch

гини эсдан чиқармаслик керак. Биз суперқаҳрамон ёки довурак пойгачи эмасмиз. Бу шунчаки вақтичоғлик, холос. Виртуал пойгада голиб чиқса-да, аслида машина бошқаришни умуман билмаслиги ҳам мумкин. Бинобарин, ёшларимизни огоҳликка чақириш, ҳар қандай ҳолатда ҳам ўзини бошқара олиш ва меъёрни унутмасликка ўргатиш билан компьютер ўйинларининг «ёвуз чангал»идан халос қилиш мумкин.

Интернет-клуб ва кафеларда эса муҳит бошқача, шовқин ҳам кам. Интернет-клубларда компьютер ўйинларини ўйнаш имко-

дошлари билан мулоқот қилиш, электрон хат ёзиш, ўз маърузаси учун ахборот олиш ёки дунё аниқликларидан хабардор бўлиш мақсадида фойдаланади.

Афсуски, клубларда на ўзига ва на жамиятга нафи теғмайдиган ишлар билан машғул бўлиб, вақтини бесамар ўтказаятганлар ҳам учрайди. Улар интернетдан шунчаки вақт ўтказиш, маънавий-ахлоқий қадриятларимизга зид фотосурат ёки видеофильмларни томоша қилиш учун фойдаланади.

Яна шунини қайд этиш керакки, интернет-клублар кўпинча тайёр реферат, курс иши ёки дипломдан нусха олинadиган марказга ҳам айланиб бормoқда. Бундай ҳолат, айниқса, таълим муассасаларига яқин интернет-клубларда кўпроқ учрайди. Уларнинг базасида турли мавзудаги минглаб тайёр рефератларни топиш мумкин. Бунинг учун зарур мавзудаги реферат танлаб олинса киёф, маълумотлар ўзгартирилиб, ўқитувчига топширилаверади. Кўпгина давлатларда «уддабурон» интернет-клублар ёки қатор веб-сайтларнинг бундай тап-тайёёр хизматлари таълим тизими сифатига салбий таъсир кўрсатмоқда. Ўзбекистонда бундай ҳолатларнинг бартараф этиш учун ўқитувчилар ўқувчи ёки талабалар топширган ишларни интернетдан кўчириб олгани ёки олманини текширишни амалиётга жорий этган. Албатта, бу қўшимча куч, вақт ва маблағ талаб этади...

Президентимиз Ислам Каримовнинг «Юксак маънавият — енгилмас куч» асарига таъкидланганидек, табиийки, «оммавий маданият» деган нибҳи остида ахлоқий бузуқлик ва зўравонлик, индивидуализм, эгоцентризм гоёларини тарқатиш, керак бўлса, шунинг ҳисобидан бойлик орттириш, бошқа халқларнинг неча минг йиллик анъана ва қадриятлари, турмуш тарзининг маънавий негизларига белпандлик, уларни кўпоришга қаратилган хатарли таҳдидлар одамни ташвишга солмай қўймайди. Шунинг учун яқин кўмакчимизга айланган замонавий технологиялардан фойдаланганда уларнинг салбий таъсирини эсдан чиқармаслик лозим. Зеро, огоҳ, ўзини ўзи бошқара оладиган ва меъёрни биладиган инсон ҳаётда ҳеч қачон қоқилмайди.

Сардор ТОЖИЕВ,
ЎЗА муҳбири

ЗАМОНАВИЙ ТЕХНОЛОГИЯЛАР — ЎЙИНЧОҚ ЭМАС

олиш қобилияти сезиларли даражада ошган. Улар мобил телефон, планшет, телевизор ёки ноутбукнинг исталган функциясидан фойдаланишни биздан кўра тезроқ ўзлаштириб олмақда. Бу компьютер ўйинлари ва интернетга ҳам тааллуқлидир. Ўзбекистон ёшлари технологиялар асри деб атаётган бугунги замондан ортда қолмасликка ҳаркат қилаётди. Президентимиз раҳнамолигида ёшларнинг ҳар томонлама баркамол вояга етиши ва ўз салоҳиятини рўёбга чиқариши учун барча шароит ва имкониятлар яратиб берилмоқда.

Фаровонлик даражаси юксалиб бораётган Ўзбекистонда юртдошларимиз шахсий компьютер, ноутбук, смартфон ва интернетга уланган коммуторларга эга бўлишига қарамасдан, оммавий фойдаланиш пунктлари, бошқача айтганда, компьютер ва интернет-клуб ҳамда кафелар ҳам тобора оммалашиб бормoқда. Тушунарли бўлиши учун уларга изоҳ бериб ўтаск. Компьютер клуби — ўйин зали бўлиб, фойдаланувчилар бу ерда турли ўйинлар ўйнашдан ташқари, мусика тинглаши, клип ёки фильм томоша қилиши, турли янги дастурлар билан танишиши мумкин. Интернетга уланган компьютер клуби фойдаланувчилар «жаҳон тармоғининг» чексиз имкониятларидан баҳраманд бўладиган интернет клубларга айланмоқда. Интернет-кафе (замонавий тилда

ги биноларда жойлашган бўлиб, у ёки бу ўйин қаҳрамонлари тасвирлари билан чиройли қилиб безатилган. Бундай муҳит ёшларимизнинг ўйинга берилиб кетиши ва атрофни унутиши, компьютер билан «яккама-якка олишув»га сабаб бўлмоқда. Яна муҳим жиҳатга эътибор қаратсак. Бундай клубларда ҳаммаша шовқин-сурон ҳукмрон. Нераки, ҳар қандай ўйин диққатни талаб қилади ва ўйинга «шўнғиб» кетган бола ҳаяжонини яширолмай, баъзида баланд овозда бақиради.

Психологларнинг таъкидлашича, буларнинг барчаси инсон, айниқса, ёшлар руҳиятига салбий таъсир кўрсатади. Масалан, айрим рангларнинг инсон организми ва кайфиятига қандай таъсир кўрсатиши маълум. Қизил ранг асаб толаранинг кўзгаб, киши қувватига таъсир ўтказиши. Меъёрдан ортиги, аксинча, ғазабга сабаб бўлиши мумкин. Яшил ранг тинчлантирувчи таъсирга эга. Компьютер клубларининг ярим қоронги муҳитда ёрқин ранглар билан безатилиши ҳушёрликини сустайтириб, ёшларни кибери-ўйин гирдобига тортади. Ёки кайфиятнинг ўзгариши, руҳий заифлик, асаб бузилишига олиб келиши мумкин.

Бу, ёшларнинг компьютерда ўйнаш билан ўтказадиган вақтини чеклаш шарт, дегани эмас. Аввало, бу шунчаки виртуал ўйин экани ва ҳақиқатдан анча йироқли-

ни йўқми, деган савол туғилади. Албатта, бор. Чунки, тадбиркор мижозлар учун барча турдаги хизматлари жорий этиб, уларнинг сафини кенгайтиришдан манфаатдор. Шу боис мамлакатимиздаги интернет-кафеларда интернетдан фойдаланувчилар учун алоҳида, геймерлар учун алоҳида хоналар ажратилган.

Интернет-клуб ва кафеларда кенг аҳоли қатлами учун жуда қўлай шароит яратилган. Биринчи навбатда, бу ерда интернет, электрон почта жўнатиш, ахборот-кўнгилочар дастурлар ва қизиқарли маълумотлардан фойдаланиш, мулоқот қилиш каби замонавий алоқа хизматлари учун имконият мавжуд. Масалан, керакли ахборотни оқ-қора ёки рангли форматда кўчириб ёхуд портатив мосламага ёзиб олиш мумкин. Бир сўз билан айтганда, компьютер техникаси мижозларга турли хизматлар кўрсатиш имконини беради.

— Дўстим Азамат икки йил аввал Штутгарт университетига ўқишга кирган эди, — дейди талаба Турсунжон. — Бу ерда Азамат ва бошқа дўстларим билан интернет орқали гаплашиш, «Skape» дастури ёрдамида видеоқўнғироқ қилиш учун келаман. Бу жуда қўлай ва тежамли.

Албатта, Турсунжон каби фикр юритадиган ёшлар интернет-клубларда кўп. Улар интернетдан бошқа юртларга кўчиб кетган синфдош ёки курс-

**Ўзбекистон Республикаси Халқ таълими вазирлиги томонидан таълим
ҚИРҒИЗ тилида олиб бориладиган умумий ўрта таълим мактаблари учун 2014-2015 ўқув
йилида фойдаланишга тавсия этиладиган дарслик ва ўқув қўлланмалар
РЎЙХАТИ**

T/p	Дарслик номи	Муаллифлар	Тавсия этилган йили	Таъминла- ниш ҳолати
1-синф				
1	Алифбе (Алиппе)	Б.Рисбекова ва б.	2014	Бепул
2	Ёзув дафтари (Жазу дефтери)	С.Рисбоев ва б.	2014	Бепул
3	Она тили (Эне тили)	А.Юнусалиева ва б.	2014	Бепул
4	Ўқиш китоби (Оқуу китеби)	А.Зулпихорова ва б.	2014	Бепул
5	Математика	М.Аҳмедов ва б.	2014	Бепул
6	Математика дафтари	М.Жумаев ва б.	2014	Бепул
7	Атрофимиздаги олам	А.Григорьянц	2014	Бепул
8	Одобнома	О.Ҳасанбоева ва б.	2014	Бепул
9	Тасвирий санъат	Р.Ҳасанов	2014	Бепул
10	Музыка	Х.Нурматов ва б.	2014	Бепул
11	Жисмоний тарбия	К.Маҳамжонов ва б.	2014	Бепул
12	Инглиз тили "Kid's English-1"	М.Ирискулов ва б.	2014	Бепул
2-синф				
1	Ўзбек тили	А. Рафиев ва б.	2014	Ижара
2	Она тили (Эне тили)	С.Рисбаев ва б.	2014	Ижара
3	Ўқиш китоби (Оқуу китеби)	Г.Тўхтабаев ва б.	2014	Ижара
4	Русский язык	Муаллифлар гуруҳи	танлов	Ижара
5	Математика	Н.Абдурахмонова ва б.	2014	Ижара
6	Атрофимиздаги олам	П.Фуломов ва б.	2014	Ижара
7	Одобнома	О.Ҳасанбоева ва б.	2014	Ижара
8	Тасвирий санъат	М.Исақова ва б.	2014	Ижара
9	Музыка	Х.Нурматов ва б.	2014	Ижара
10	Жисмоний тарбия	К.Маҳамжонов ва б.	2014	Ижара
11	Конституция алифбоси	О.Каримова	2007,2008	Кутубхона фонди
12	Инглиз тили "Kid's English-2"	М.Ирискулов ва б.	2014	Бепул
3-синф				
1	Ўзбек тили	А.Рафиев ва б.	2014	Ижара
2	Она тили (Эне тили)	С.Рисбаев ва б.	2014	Ижара
3	Ўқиш китоби (Оқуу китеби)	А.Зулпихоров	2014	Ижара
4	Русский язык	Муаллифлар гуруҳи	танлов	Ижара
5	Математика	С.Бурханов ва б.	2014	Ижара
6	Табиатшунослик	А.Бахромов	2014	Ижара
7	Одобнома	М.Ҳолиқова ва б.	2014	Ижара
8	Тасвирий санъат	М.Исақова ва б.	2014	Ижара
9	Музыка	Х.Нурматов ва б.	2014	Ижара
10	Жисмоний тарбия	К.Маҳамжонов ва б.	2014	Ижара
4-синф				
1	Ўзбек тили	А.Рафиев ва б.	2013	Ижара
2	Она тили (Эне тили)	Б.Умталиева ва б.	2013	Ижара
3	Ўқиш китоби (Оқуу китеби)	А.Токтомамбетов ва б.	2013	Ижара
4	Русский язык	М.Алиев ва б.	2013	Ижара
5	Математика	Н.Бикбаева ва б.	2013	Ижара
6	Табиатшунослик	А.Бахромов	2013	Ижара
7	Одобнома	М.Ҳолиқова ва б.	2013	Ижара
8	Музыка	О.Иброҳимов ва б.	2013	Ижара
9	Жисмоний тарбия	К.Маҳамжонов ва б.	2013	Ижара
5-синф				
1	Ўзбек тили	А.Рафиев ва б.	2011	Ижара
2	Қирғиз тили (Кыргыз тили)	М.Темирова ва б.	2011	Ижара
3	Адабиёт (Адабият)	Г.Ералиева ва б.	2011	Ижара
4	Русский язык	О.Қодирова	2011	Ижара
5	Инглиз тили "Fly High English"	Л.Жўраев ва б.	2011	Бепул
6	Немис тили «Deutsch»	М.Қиёмова ва б.	2011	Бепул
7	Француз тили "Bonjour la France"	А.Носиров ва б.	2011	Бепул
8	Тарихдан ҳикоялар	У.Жўраев ва б.	2011	Ижара
9	Математика	Б.Ҳайдаров	2011	Ижара
10	Ботаника	Ў.Пратов ва б.	2011	Ижара
11	Информатика	Д.Қамолитдинова	2012	Ижара
12	Табиий география бошланғич курси	П.Фуломов ва б.	2011	Ижара
13	Ватан туйғуси	Х.Султонов ва б.	2011	Ижара
14	Музыка	А.Мансуров ва б.	2005	Кутубхона фонди
15	Жисмоний тарбия (5—6-с.)	Т.Усмонхўжаев ва б.	2006	Кутубхона фонди
6-синф				
1	Ўзбек тили	Х.Муҳиддинова ва б.	2013	Ижара
2	Қирғиз тили (Кыргыз тили)	С.Усеналиев ва б.	2013	Ижара
3	Адабиёт (Адабият)	Б.Алимов ва б.	2013	Ижара
4	Русский язык	Г.Гасилова	2013	Ижара
5	Инглиз тили "Fly High English"	Л.Жўраев ва б.	2013	Бепул
6	Немис тили «Assalom, Deutsch!»	Н.Суханова ва б.	2013	Бепул
7	Француз тили	З.Абдушукурова ва б.	2013	Бепул
8	Тарих	А.Саъдуллаев ва б.	2013	Ижара
9	Математика	М.Мирзаахмедов ва б.	2013	Ижара
10	Физика	Н.Турдиев	2013	Ижара
11	География	А.Соатов ва б.	2013	Ижара
12	Ботаника	Ў.Пратов ва б.	2013	Ижара
13	Ватан туйғуси	Х.Султонов ва б.	2011	Ижара
14	Информатика	Б.Болтаев ва б.	2013	Ижара
15	Музыка	С.Бегматов ва б.	2008	Кутубхона фонди
16	Жисмоний тарбия (5—6-с.)	Т.Усмонхўжаев ва б.	2006	Кутубхона фонди
7-синф				
1	Ўзбек тили	Х.Муҳиддинова ва б.	2013	Ижара
2	Қирғиз тили (Кыргыз тили)	В.Мусаева ва б.	2013	Ижара
3	Адабиёт (Адабият)	Б.Алимов ва б.	2013	Ижара
4	Русский язык	С.Исломбекова ва б.	2013	Ижара
5	Инглиз тили "Fly High English"	Л.Цой ва б.	2013	Бепул
6	Немис тили «Assalom, Deutsch!»	Н.Суханова ва б.	2013	Бепул
7	Француз тили	В.Бухин ва б.	2013	Бепул
8	Ўзбекистон тарихи	А.Муҳаммаджонов	2013	Ижара
9	Жаҳон тарихи	Т.Салимов ва б.	2013	Ижара
10	Алгебра	Ш.Алимов ва б.	2013	Ижара
11	Геометрия	А.Азамов ва б.	2013	Ижара
12	Физика	П.Ҳабибуллаев ва б.	2013	Ижара
13	Кимё	И.Асқаров ва б.	2013	Ижара
14	Зоология	О.Мавлонов	2013	Ижара
15	География	П.Фуломов ва б.	2013	Ижара
16	Миллий истиқлол ғояси ва маънавият асослари	М.Қаршибоев ва б.	2011	Ижара
17	Информатика	Б.Болтаев ва б.	2013	Ижара
18	Конституция оламига саёҳат	В.Костецкий ва б.	2007	Кутубхона фонди
19	Тасвирий санъат	А.Сулаймонов ва б.	2007	Кутубхона фонди
20	Музыка	О.Иброҳимов ва б.	2006	Кутубхона фонди
21	Жисмоний тарбия (7—8-с.)	Т.Усмонхўжаев ва б.	2007	Кутубхона фонди
8-синф				
1	Ўзбек тили	Х.Муҳиддинова ва б.	2014	Ижара
2	Қирғиз тили (Кыргыз тили)	Б.Умиралиев ва б.	2014	Ижара
3	Адабиёт (Адабият)	М.Парпиев ва б.	2014	Ижара
4	Русский язык	Муаллифлар гуруҳи	танлов	Ижара
5	Инглиз тили «Fly High English»	Л.Жўраев ва б.	2014	Бепул
6	Француз тили «Le nouveau voyage en France»	З.Абдушукурова ва б.	2014	Бепул
7	Ўзбекистон тарихи	Қ.Усмонов ва б.	2014	Ижара
8	Жаҳон тарихи	У.Жўраев ва б.	2014	Ижара
9	Ўзбекистон давлати ва ҳуқуқи асослари	О.Каримова ва б.	2014	Ижара
10	Миллий истиқлол ғояси ва маънавият асослари	Р.Қўчқор ва б.	2011	Ижара
11	Иқтисодий билим асослари	Э.Сариқов ва б.	2014	Ижара
12	Информатика	Б.Болтаев ва б.	2011	Ижара
13	Алгебра	Ш.Алимов ва б.	2014	Ижара
14	Геометрия	А.Раҳимқориев	2014	Ижара
15	Физика	П.Ҳабибуллаев ва б.	2014	Ижара
16	Кимё	И.Асқаров ва б.	2014	Ижара
17	Одам ва унинг саломатлиги	Б.Аминов ва б.	2014	Ижара
18	География	П.Мусаев ва б.	2014	Ижара
19	Жисмоний тарбия (7—8-с.)	Т.Усмонхўжаев ва б.	2007	Кутубхона фонди
20	Чизмачилик	И.Раҳмонов	2014	Ижара
9-синф				
1	Ўзбек тили	А.Рафиев	2014	Ижара
2	Қирғиз тили (Кыргыз тили)	Б.Умиралиев ва б.	2014	Ижара
3	Адабиёт (Адабият)	М.Парпиев ва б.	2014	Ижара
4	Русский язык	Муаллифлар гуруҳи	танлов	Ижара
5	Инглиз тили «Fly High English»	Л.Жўраев ва б.	2014	Бепул
6	Француз тили «D'un Etat a l'autre»	С.Раҳмонов ва б.	2014	Бепул
7	Ўзбекистон тарихи	С.Тиллаев ва б.	2014	Ижара
8	Жаҳон тарихи	М.Лафасов ва б.	2014	Ижара
9	Конституциявий ҳуқуқ асослари	В.Костецкий ва б.	2014	Ижара
10	Миллий истиқлол ғояси ва маънавият асослари	О.Мусурмонова ва б.	2011	Ижара
11	Иқтисодий билим асослари	Э.Сариқов ва б.	2014	Ижара
12	Информатика	Б.Болтаев ва б.	2014	Ижара
13	Алгебра	Ш.Алимов ва б.	2014	Ижара
14	Геометрия	Б.Ҳайдаров ва б.	2014	Ижара
15	Физика	П.Ҳабибуллаев ва б.	2014	Ижара
16	Кимё	И.Асқаров ва б.	2014	Ижара
17	Биология. Цитология ва генетика асослари	А.Зикирйев ва б.	2014	Ижара
18	Жаҳон иқтисодий – ижтимоий географияси	А.Қаюмов ва б.	2014	Ижара
19	Чизмачилик	И.Раҳмонов	2014	Ижара
20	Жисмоний тарбия	Т.Усмонхўжаев ва б.	2005	Кутубхона фонди

2014-yil 18-yanvar, № 6 (8655)

ИСТЕЪДОДЛАР МАСКАНИ

Тўрақўрғон туман «Баркамол авлод» болалар марказининг кўргазмалар залида миз. Барча экспонатлар истеъдодли ўқувчилар томонидан ясалган. Масалан, «Тико» автомашинасининг ихчам модели. У ҳақиқий автомобилга шунчалар ўхшайдики, ҳозир юриб кетади, дейсиз.

Моделнинг устаси Абдор Аъзамов. У 3-умумтаълим мактабининг 4-синфиди ўқийди. Ёрқин ранглари билан товланиб турган мўъжазгина «Самсунг» экскаваторини эса Абдорнинг дўсти Санжар Собиров ясаган. Экскаватор ҳам худди ҳақиқийдек, беш-олти юмушни бажара олади.

Дарвоқе, бу икки мактабдош «Баркамол авлод» болалар маркази қошида фаолият юритаётган «Техник ижодкорлик» йўналишидаги тўғаракка аъзо бўлгунга қадар техника воситалари тузилиши ҳақидаги билимлари етарли эмасди. Тажрибали устоз Асила Қўлдошева эса болалардаги иқтидор учкунини пайкаб, «Бошланғич техник моделлаштириш» тўғариги машғулотларига жалб этди. Мана, икки йилдирки, йигитчалар ёш техниклар ўртасида ўтказилган турли танлов ва мусобақаларда фаол қатнашмоқда.

Марказнинг яна бир қобилияти аъзоси Санжар Абдураҳмоновнинг ютуқларини ҳам алоҳида тилга олиш керак. У ҳоҳида учувчи самолёт моделларини ясаб, шу йўналишдаги республика кўрик-танловларида муваффақият билан қайтди.

Бу даргоҳда мурғак қалбиға улкан орзуларни туйган 887 нафар ўқувчи ўз қизиқишлари ва лаёқатига қараб 29та касб-ҳунар сирларини пухта ўрганаётди. Бунинг учун марказда барча шарт-шароит мунҳайё.

— Ота-оналарнинг аксарияти «Қайси тўғарингиз энг яхшиси?» деб сўрашади. Бар-

замат ота» навли ток қаламчаларини кўрсатишди. Бехато кўқарган қаламчалар бу йил нишона берармиш.

— Туманимиз азиздан соҳибкор ва миришкорлар юрти саналади, — дейди Абдумалик домла. — Ёш тўрақўрғонликлар ана шу анъанани давом эттириш ниятида. Қолаверса, қишлоқда яшаб, деҳқончилик, боғдорчиликни билмаслик уят. Шу боис марказ тасарруфидидаги боғ ёш соҳибкорлар ихтиёрида. Тўғаримизга тумандаги 12та мактабдан ўқувчилар аъзо бўлишган. Улар зиротчилик борасида бу ерда ўрганган билимларини кейинчалик тумандаги қишлоқ ҳўжалигига ихтисослашган кол-

лежларда мустаҳкамлашмоқда. Марказ директори Юнусхон Камоловнинг айтишича, икки сотишча ерда парвариланаётган бодом кўчатлари 200 туп экан. Баҳорда уларни бозорга чиқариш ниятида. Ундан ташқари, юмшоқ ўйинчоқ ясайдиган ёш усталарнинг айиқча, қуёнча, қўғирчоқ ва бошқа безакли болаларбоп буюмларига мактабга таълим муассасалари харидор.

«Баркамол авлод» болалар маркази бу йил янги бинога кўчади. Демак, ўқувчиларнинг касб-ҳунар сирларини пухта ўрганиш ва истеъдодларини сайқаллаштириш учун янада кенг имконият яратилади.

Фанишер АКБАРОВ,
«Ma'rifat» мухбири

2013 йилда замонавий архитектура талаблари асосида капитал таъмирдан чиқарилган Андижон вилояти «Баркамол авлод» болалар марказида ўқувчи-ёшларнинг дарсдан бўш вақтини тўғри ва мазмунли ташкил этиш борасида яхши тажриба тўпланган.

Айни пайтда бу ерда бадиий ва техник ижодиёт, экология ва ўлкашунослик йўналишларида 22 тўғарак фаолият кўрсатмоқда. Марказда ташкил этилган тасвирий санъат, конструкторлик, ҳайкалтарошлик, пазандачилик, тўқувчилик, тикувчилик, рақс, инглиз тили, стол тенниси, компьютер саводхонлиги машғулотларига беш юзга яқин ёшлар қатнайдилар. Уларга 26 нафар тажрибали педагог ҳодим бош-қош. 2013 йилда марказнинг Жаҳонгир Ғофуржонов, Хуршид Каттабеков каби ёшлари мамлакат миқёсида ўтказилган турли кўрик-танловларда муваффақиятли иштирок этди.

Суратда: Андижон вилояти «Баркамол авлод» болалар маркази фаолияти акс этган.

Раҳмонжон МАМАДАЛИЕВ (ЎЗА)
олган сурат.

«Invest Finance Bank» хусусий очиқ акциядорлик тижорат банки (ХОАТБ) ўз фаолиятини Ўзбекистон Республикаси Марказий банки томонидан 2008 йилнинг 22 ноябрида берилган 75-сонли лицензияга асосан юритмоқда. Ўтган давр мобайнида банк йирик корпоратив мижозларга, кичик бизнес субъектлари ва аҳолига кенг қўламли банк хизматларини кўрсатиб келмоқда.

Infin BANK

«Invest Finance Bank» ХОАТБ иқтисодиётнинг реал секторини қўллаб-қувватлаш мақсадида ижтимоий аҳамиятга эга бир қатор йирик лойиҳаларнинг амалга оширилишида кредитлар ажратиш йўли билан иштирок этди. Шунингдек, банк кичик бизнес субъектлари фаолиятини ривожлантиришга катта аҳамият қаратиб келмоқда.

«Invest Finance Bank» ХОАТБ кичик бизнес ва хусусий тadbirkorликни, жумладан, аёл тadbirkorларни, оилавий тadbirkorлик ва ёш оилаларни қўллаб-қувватлашга қаратилган Ўзбекистон Республикаси Президентининг қарорлари, фармонлари, Вазирлар Маҳкамаси қарорлари ҳамда Марказий банкнинг меъёрий-ҳуқуқий ҳужжатларида белгиланаётган вазифалар ижросининг ўз вақтида, тўлақонли таъминланишига алоҳида эътибор қаратади.

Банк томонидан 2013 йил давомида ишлаб чиқариш, қишлоқ ҳўжалиги, транспорт, савдо-сотик, сервис ва хизмат кўрсатиш ҳамда бошқа тармоқ субъектларига жами 145,7 млрд. сўм миқдорда кредитлар ажратилган. Айниқса, жойларда янги ишлаб чиқариш корхоналарининг очилиши,

аҳолига сифатли маиший хизмат кўрсатиш қўламининг кенгайиши ва ёшларнинг иш билан бандлигини таъминлашга йўналтирилган ушбу кредитларнинг 72 фоизи кичик бизнес субъектлари учун ажратилганлиги муҳим аҳамиятга эга.

— Мен 2013 йилда Тошкент 2-юрдик касб-ҳунар коллежини битирганман, — дейди Муҳаммаджон Турғунов. — Мамлакатимизда биз ёшларга, жумладан, коллеж битирувчиларига алоҳида эътибор берилаётганлиги, хусусан, ёш тadbirkorларнинг ўз хусусий бизнесини йўлга қўйиш учун моддий, маънавий имкониятлар яратилаётгани ҳақида оммавий ахборот воситалари ҳамда Марказий банк томонидан ўтказилган турли семинарларда иштирок этиш орқали баҳардор бўлиб бордим. Мен ҳам бундай қўлай имкониятдан фойдаланиб, 2013 йил апрель ойида «Kelayak o'rnad yog'dusi» МЧЖ ташкил этдим ҳамда хизмат кўрсатиш ва сервисни йўлга қўйиш бўйича бизнес режамни «Invest Finance Bank» ХОАТБнинг Зангиота

филиалига тақдим этдим. Бизнес режам маъқуллангач, олинган кредит маблағи ҳисобига Зангиота тумани Ўртаовул қўргони ҳудудида маиший хизмат кўрсатиш ва савдо комплексини харид қилдик ва фаолиятини йўлга қўйдик. Ҳудуддаги 115 та хонадон ҳамда Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2010 йил 17 июндаги «Қишлоқ жойларида намунавий лойиҳалар асосида хусусий уй-жой қурилишини кенгайтиришга оид қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида»-

фи қарорига мувофиқ қад ростлаган уй-жойларда истиқомат қилаётган аҳолига хизмат кўрсатиб келмоқдамиз. Ушбу лойиҳамнинг муҳим жиҳати шундаки, мамлакатимизда амалга оширилаётган янги иш ўринларини яратиш дастури ижросига ҳам маълум маънода ҳисса бўлиб қўшилмоқда, аҳолига сифатли хизмат кўрсатиш имконини бермоқда. Ҳозир корхонада Зангиота тумани ҳудудида жойлашган касб-ҳунар коллежларини битирган ўн тўрт нафар тенгдошим иш билан банд.

— 2012 йилдан буён тadbirkorлик билан шўғулланаман, — дейди Машқура Раззоқова. — Юртимизда аёл тadbirkorларга яратилаётган имкониятлардан фойдаланиб, «Invest Finance Bank» ХОАТБнинг Зангиота филиалидан кредит олдим ва ўзимизда ишлаб чиқарилган чинни буюмлар ва сирланган идишлар савдосини йўлга қўйдим. Бунинг натижасида оиламиз турмуш фаровонлиги ошди. Маскур банкнинг мижозларга хизмат кўрсатиш маданияти юқорилиги сабаб

Reklama o'rnida

ўғлим ҳам шу банкнинг доимий мижозига айланди ва сопол идиш ҳамда стол лампаларини ишлаб чиқаришни йўлга қўйди. Келажакда тadbirkorлик фаолиятимизни янада кенгайтириш, қишлоғимизда қўшимча иш ўринларини яратишни олдимизга мақсад қилиб қўйганмиз.

Илҳом Усмонов, Тошкент вилоятидаги «Qibray mo'jiza partanda» хусу-

сий корхонаси раҳбари:

— Мамлакатимизда тadbirkorларга яратилаётган имкониятлардан фойдаланиб, «Invest Finance Bank» ХОАТБнинг Тошкент вилояти филиалига паррандачилик маҳсулотларини ишлаб чиқаришни кенгайтириш мақсадида 48 млн. сўм миқдорда кредит маблағи сўраб мурожаат қилган эдим, банк томонидан тез фурсатларда кредит ажратилди ва корхонамизнинг ишлаб чиқариш ҳажми икки ҳисса ошди.

Дониёр Суяркулов, Тошкент вилоятидаги «Shifo Said Dent» хусусий корхонаси раҳбари:

— 2013 йилнинг июнь ойида «Invest Finance Bank» ХОАТБнинг Тошкент вилояти филиалидан 12,1 млн. сўм кредит олиб, аҳолига тиббий хизматлар кўрсатиш учун чет элда ишлаб чиқарилган стоматология асбоб-ускуналарни харид қилдик. Бунинг натижасида ҳозирда аҳолига юқори даражада сифатли тиббий хизмат кўрсатиш имкони пайдо бўлди.

КИЧИК БИЗНЕС ТАЯНЧИ

Аквариум. Бу сўзни кўп эшитганмиз ва у ҳақда озми-кўпми хабардормиз. Бироқ аквариум хусусида тўхталар эканмиз, қуйидаги маълумотларни ҳам билиб олиш фойдадан холи бўлмайди. Хона аквариумларидан ташқари, катта ҳажмли (7500 куб метргача) жамоат аквариумлари ҳам мавжуд бўлиб, улар ҳайвонот боғлари, океанариумлардаги йирик денгиз ҳайвонларини сақлаш ва намойиш қилиш учун қурилади.

Аквариум сўзи лотинча бўлиб, ақуа — «сув», ариум — «жой», «хона» деган маъноларни англатади.

Тошкент ҳайвонот боғига фарзандингиз билан ташриф буюрганда томоша қилганингиз манзарали балиқларни сақлаш ва боқиш учун ишлатилувчи шаффоф идишларда сувўтлари, сувда ва қуруқликда яшовчи ёки сувда яшовчи сут эмизувчилар ҳам боқилиши мумкин.

Дастлабки аквариумлар XIX асрнинг иккинчи ярмида қурила бошлаган. Жумладан, Неаполда 1872 йили йирик аквариум барпо этилган. Денгиз ҳайвонларини ўрганиш учун аквариумлар одатда денгиз соҳилига яқин жойда қурилган. Кейинчалик, музей тарзида яратилган аквариумлар денгиздаги улкан балиқлар, ғаройиб мавжудот ва ўсимликлар билан бойитилган. Бундай аквариумлар бугунги кунга қадар гўзаллиги ва жозибадорлиги билан кўпчиликини ўзига жалб этиб келмоқда. Айрим аквариум-музейлар ҳажми шу қадар каттаки, улар океанариум деб ҳам номланади.

Машҳур аквариум-музейлар

Маълумотларга қараганда, дунёга машҳур кўплаб аквариум-музейларнинг рейтинг ҳам тузилган. Жумладан, шўр сув тўлдирилган цилиндр шаклидаги энг катта аквариум «AquaDom» деб номланиб, Германия пойтахти Берлин шаҳри-

боис «Two Oceans Aquarium» (Икки океанли аквариум) деб номланган. Ундаги 30дан зиёд сув ҳавзаларида океанларни макон тутган 300 турдаги денгиз жониворлари, шунингдек, ўсимликлар, медузалар, қисқичбақасимонлар мавжуд.

Нью-Йорк аквариуми эса Баттерипаркда 1896 йилнинг 10 декабрида ташкил этилган АҚШдаги биринчи аквариум ҳисобланади. Унинг ҳудудида жойлашган илмий лабораторияда дельфин ва ақула сингари жониворлар интеллект бўйича турли изланишлар олиб борилади.

Кўпчиликини денгиз тубидаги ажойибот ва ғаройиботларга тўла сирли ҳаёт қизиқтириши, шубҳасиз. Айниқса, сув тубига саёҳат қилиш ва сувостии жонзотлари, ранг-баранг ўсимликларни кузатиш завқли. Бугун сув остига шўнғимасдан ҳам бундай ғаройиботларни кузатишнинг имкони бор. Қандай дейсизми? Келинг, ер устида туриб ҳам денгиз оламига саёҳат уюштириши мумкинлигига гувоҳ бўламиз.

Монакодаги Океанография музейи ҳам бошқа музейлардан сира қолишмайди. Унга ташриф буюрувчилар 4 минг турдаги балиқ ва икки юз турга яқин умуртқасиз жонзотлар билан танишиш имкониятига эга. Энг асосийси, унда Ўртаер денгизининг экзотизми ҳам намойиш этилади.

Японияга саёҳат қилганлар хойнаҳой, Тюрауми номли аквариум-музей ҳақида билишса керак. Мазкур аквариум Япониянинг Окинава боғида ўрнатилган. «Okinawa Churaumi Aquarium» деб ҳам номланувчи музей 2002 йили ташкил этилган.

Аквадизайн

Нафақат аквариумдаги балиқларнинг турлари, балки аквариумнинг ўзига хос ва такрорланмас дизайни ҳам инсонлар кайфиятига ўзгача таъсир қилади.

Аквариум дизайни икки қисмга бўлинади: ташқи ва ички. Ташқи дизайн аквариумнинг асосий интерьерни ҳисобланади, бино тузилишига бевосита боғлиқ. Ички дизайн аквариумнинг ички қисмини безатиш тушунилади. Декорацияси бўйича аквариумлар турли номлар билан аталади. Жумладан, безакли, биотопли, сохта денгиз, авангард, сюжетли, эксклюзив аквариум қабилилар.

Аквариумдан қандай фойдаланилади?

Сув ҳайвонлари ва ўсимликларини тирик сақлаш ва кўпайтириш учун фойдаланиладиган шиша идиш — аквариумнинг тузилиши, шакли ва ўлчами турлича. Аквариумлар яхлит шишадан ёки синчи металлдан ясаллади. Деворга қўйилган аквариумнинг олдинги девори эгизрок бўлади. Аквариум тубига ювиб тозаланган дарё қуми (заррачаларнинг ўлчами 2-4 мм) солинади. Балиқ боқиш учун аквариум суви кислородга тўйинган, ундаги минерал тузларнинг таркиби ва нисбати муайян миқдорда бўлиши лозим. Суви кислородга тўйинтириш учун аквариумда сув ўсимликлари ўстирилади, ўсимликлар ҳар куни 10—12 соат давомида ёритиб турилади. Ёруғликда ўсимликлар аквариум балиқлари нафас олганида чиқадиган карбонат ангидрид газини ўзлаштириб, кислород ажратиб

чиқаради, сувдаги минерал моддаларни ўзига сўриб олади. Суви доимо тоза сақлаш учун аквариум девори тозалаб турилади, сув тубига чўккан чиқиндилар олиб ташланади, буғланган сувнинг ўрни тўлдириб турилади. Аквариумнинг сув юзасида (руччя, салвиния, сув салати) ва сув қаърида қалки турадиган (елодея, урут, людвигия), сув тубига ёпишиб ўсадиган (валлиснерия, апоногетон, эхинодорус, крип-токорин) ўсимликлар ўстириш мумкин. Аквариумнинг устини шиша билан ёпиб, қопқоқнинг бир чети ҳаво кириб туриши учун озроқ очиб қўйилади. Илмий лабораториялардаги, баъзан

ганимиздек, суви кислородга бойитиб ҳам туради. Аквариум учун турли шакли ва рангли ўсимликлар танлаб олинади. Тўқ яшил, қизил ёки жигарранг баргли йирик ўсимликлар бурчаларга ва узокрокдаги девор бўйлаб, оч яшил тусли ўсимликлар ўртасига (ёруғлик яхши тушадиган жойга) ўтказилади. Аквариум олд девори бўйлаб барглари кертikli, майда ўсимликларни жойлаштирган маъқул. Ўртага эса оддий шохбарг, элодея, шунингдек, кабомба, ўқбарг каби ўсимликларни ўтказиш мумкин. Кейин эҳтиёткорлик билан аквариумнинг тўртдан уч қисмигача сув тўлди-

АКВАРИУМ — СУВ ОСТИ ДУНЁСИНING ЖОНЛИ БУРЧАГИ

хонадонлардаги аквариумлар сувиға махсус насос ёрдамида ҳаво юбориш орқали кислородга тўйинтирилади. Ифлосланган сув эса қум ва фаоллаштирилган қумир орқали ўтказилиб тозалаб турилади.

Хонадаги аквариумлар

Одатда хона аквариуми оддий шиша идишдан ясаллади. Унинг ичига қум солиб ўсимлик ўтказилиб, чиганок, ҳовуздан тутиб олинган балиқчалар солиб қўйилади. Қарабисизки, аквариум тайёр. Такрорланмас дизайн билан аквариумга берилган безаклар инсонни эстетик завқлантиради.

Шуни ёлда тутиш керакки, аквариумни офтобда қолдириш мумкин эмас, боиси аквариум суви қизиб кетиб, ундаги балиқчалар нобуд бўлиш эҳтимоли бор. Аквариумга кўп нон ушоғи солинганда ҳам ранги хиралашибди. Балиқларни боқишда аквариум уларнинг «уйча»си эканлигини унутмаслик керак. Балиқчалар бундай уйчада ҳовуз, анҳор ёки кўлдаги каби эркин яшаши керак. Шу боис аквариумни ўрнатишдан аввал балиқлар ва аквариум ҳақидаги маълумотлар билан танишиб чиққан маъқул.

Қайси балиқларни қандай боқиш, аквариумга қандай чиганокли шиллиқ-қуртларни солиш мумкин эмаслигини аниқ билиш зарур. Масалан, чиганокли ҳовуз шиллиққурти ўсимликларни шикастлайди.

Балиқчаларни аквариумга қўйиб юборишдан аввал уни яхшилаб тайёрлаш лозим. Аквариумдаги лак ва бўёқ ҳидини йўқотиш учун унга лиммо-лим қилиб сув тўлдириб, икки-уч кун сақланади. Сўнгга суви тўкиб ташлаб, аквариум тубига 5-6 сантиметр қалинликда яхшилаб ювилган қум солинади. Ана шундан сўнг аквариумга ўсимлик ўтказилади. Ўсимлик аквариум учун манзарали бўлиш билан бирга, юқорида таъкидла-

рилади. Шундан сўнг сувда қалкиб юрувчи риччя ё ряска (лемня) ўсимлиги ташлаб қўйилади.

Аквариумга ўсимлик ўтказилгандан сўнг, сув қўйилади, лекин дарров балиқчаларни қўйиб юбориш мумкин эмас, чунки аввал ундаги ўсимлик ўзини тутиб олиши ва сув тиниши лозим. Бир неча кун ўтиб, сув тиниклашган аквариумга балиқчаларни қўйиб юбориш мумкин.

Бу турдаги аквариумларга мўлжалланган товонбалиқ, олтин балиқча ва шунга ўхшаш балиқлар кунига бир мартадан қўзлантирилади. Уларга яхшиири тирик озиқ (парвона капалак, най ўрағи) берган маъқул. Балиқчаларга майда кесилган гўшт ва жигар бўлакчалари, ушлок берса ҳам бўлади.

Экзотик балиқчалар парвона капалак, дафния (сув бургаси) ва циклоплар билан кунора боқилади. Балиқчаларга қурилган озиқ (қурилган дафния ёки циклоп) фақатгина тирик озиқ бўлмаган ҳоллардагина берилади.

Балиқчаларга озиқни жуда кўп ташламаслик лозим. Ортиқча қуруқ озиқ аквариум тубига чўкиб, чирийд ва сувини ифлослантиради. Борди-ю, сув хидланиб ё хиралашиб, сув туби ифлосланиб кетса, нима қилган маъқул? Бундай ҳолларда аквариумдаги суви катта идишга олиб, унга балиқчаларни кўчириш ва банкага фақат аквариум сувидан солиш зарур. Негаки бошқа сувининг ҳарорати аквариум сувидан фарқ қилиши табиий. Бу эса балиқчалар учун ҳавф туғдиради. Янги қўйиладиган сувининг ҳарорати аквариумдаги ҳарорат билан бир хил бўлиши шарт. Шу ишларни бажаргандан кейингина балиқчаларни яна аквариумга қўйиб юборса бўлади.

Аквариумда барча қитъа сув ҳавзаларида учрайдиган балиқларни асраш мумкин. Кўпинча, битта аквариумда Осиё балиқларидан данио, барбуслар ва кардиналлар ёки Ўзидан ёруғлик чиқарувчи Жанубий Америка балиқларидан неонлар, светлячокларни ҳам асраш мумкин. Энг асосийси, балиқчалар яйраб яшаши учун қулай шароит яратиш лозим.

Аквариумда боқилаётган балиқлар инсон руҳияти ва саломатлиги учун жуда фойдалидир. Инсонларда тез-тез учраб турадиган стресс, асабийлашиш, чарчоқ ўрнини хотирхамлик, сокинлик эгаллашда, диққатни жамлаш, чарчоқни чиқариш, ва албатта, эстетик завқ олишда аквариум олами катта ёрдам беради.

**ЎзДЖТУ талабаси
Зиёда ОРТИКОВА тайёрлади.**

да жойлашган. У ойнали акрил билан ишланган бўлиб, узунлиги 16 метр, баландлиги 25 метр, диаметри 11,5 метрни ташкил этади. Мазкур мураккаб иншоотнинг оғирлиги 2 минг тонна. Ушбу икки қаватли аквариумни тўлиқ томоша қилиш учун махсус лифт ҳам ўрнатилган. Унда 97 хилдаги 1500дан зиёд балиқлар мавжуд. «Radisson Blu» беш юлдузли меҳмонхонаси марказида жойлашган аквариумга қарама-қарши ойнаванд хоналарда жойлашган мижозлар мўъжизакор гўзалликдан баҳраманд бўлиш имкониятига эга.

Машҳур аквариумлардан яна бири — «Aquarium of Dubai mall» Дубайдаги йирик кўнгилочар-савдо марказида жойлашган. Аквариум ҳажми 10 миллион литр бўлиб, остидан йўлак ҳам ўтказилган. Бу ерга ташриф буюрувчилар 33 минг турдаги денгиз ҳайвонларини истаганча томоша қилишлари мумкин. Аквариум устки қисмида ҳайвонот боғи ташкил этилган бўлиб, унда кўплаб турдаги пингвин, илон каби жонзотлар мавжуд.

«Acquario di Genova» — Италиядаги Генуя портидаги аквариум. Унинг майдони 3100 метр квадратни ташкил этади. Генуя аквариуми катталиги жиҳатдан Европада иккинчи ўринда туради. Маълумотларга кўра, унга ҳар йили 1,2 миллион одам ташриф буюради. Иншоот кеманинг сувга тушаётган ҳолатини эслатади.

Жанубий яримшардаги энг катта аквариум Жанубий Африка республикасидаги «Яхши умид» бурни яқинида жойлашган. Атлантика ва Ҳинд океанларининг туташган ерида жойлашгани

2014-yil 18-yanvar, № 6 (8655)

КРОССВОРД ВА ТОПИШМОҚ МИЯНИ ЯШАРТИРАДИ

«The Telegraph» нашрида ёзилишича, ўн йил давом этган кузатувларда турли бошқотирмалар инсон миясини яшартирish хусусиятига эга бўлиш билан бирга, деменция (ақлий заифлик) жараёнининг ривожланишига ҳам тўсқинлик қилиши аниқланди.

Бош миёя учун ўзига хос машқ вазифини бажарувчи турли бошқотирмаларни ечишнинг ижобий самараси тажрибада иштирок этган 2800 нафар кўнгилнинг қарийб тўртдан уч қисмида кузатилган. Таъ-

кидлаш жоизки, уларнинг ўртача ёши 74 атрофида эди.

Олимлар кекса ёшда миёя фаолиятини бир маромда ушлаб туриш учун турли машқларни бажариш фойдали эканини аввалдан таъкидлаб келишадди.

Эндиликда эса кроссвордларнинг самарали таъсири мисолида ушбу маълумотлар илмий жиҳатдан яна бир бор ўз исботини топди.

Тажрибалар вақтида олимлар кўнгилчиларни тўрт гуруҳга ажратишди. Биринчи гуруҳ азозларига маълумотларни қайта ишлаш ва умумлаштириш вазифини топширилган бўлса, иккинчи гуруҳ хотира, учинчи гуруҳ эса мантиқий фикрлашга оид машқларни бажаришди. Тўртинчи гуруҳ шунчаки назорат остида бўлди.

Беш-олти ҳафта давом этган тренингларда ҳар бир кўнгилчидан 60-70 дақиқа давом этадиган 10та топшириқни бажариш сўралди. Кузатувлар ўн йил давомида олиб борилди. Тахминан 60 фоиз қўнашчи одадий юмушларни осонроқ бажара бошлаганини таъкидлаган. Назорат гуруҳида эса бу кўрсаткич 49 фоизни ташкил этган.

Жон Хопкинс университети (АҚШ) олими Жорж Ребокиннинг фикрича, бу каби машғулотлар ордан ўн йил ўтса ҳам мантиқий фикрлаш ва маълумотларни таҳлил қилишда ўзининг ижобий таъсирини сақлаб қолади.

ЭНГ ЕНГИЛ ЭЛЕКТРОВЕЛОСИПЕД

Электр двигател ёрдамида ҳаракатланувчи велосипедлар бузунги кунда анча оммалашиб бормоқда. Бироқ экологик жиҳатдан хавфсиз, қолаверса, саломатлик учун фойдали велосипедларнинг бу турини янада такомиллаштириш борасида кашфиётчи мутахассислар томонидан изланишлар олиб борилаётган.

Айни пайтда истеъмолчилар эътиборига бир қанча электровелосипед моделлари тақдим этилган бўлса ҳам, «Riide» велосипедлари ўзининг бир қанча ижобий хусусиятлари билан ажралиб туради.

Велосипед корпуси алюминийдан тайёрланган бўлиб, бошқа велосипедларга қараганда 40 фоиз енгилроқдир.

«Riide» қуввати 350 Вт бўлган двигател билан таъминланган. Унинг автоном тарзда ишлаши учун литий-ионли аккумулятор ўрнатилган. Қувват олиш учун эса оддий электр тармоғига 2-3 соат давомида уланса қифоя. Велосипед соатига 40 километр тезликда ҳаракатланиш имконига эга.

ҚУШЛАР ПАРВОЗИНИНГ СИРИ НИМАДА?

Олимлар томонидан олиб борилган кузатувлар натижасида узоқ ўлкаларга йўл олган қушларнинг нима сабабдан учбурчаксимон парвоз қилишига оид фаразлар ниҳоят ўз тасдиғини топди.

Лондон университетининг Ветеринария қироллик коллежи зоолог Жеймс Ашервуд бошчили-

гидаги олимлар гуруҳи ибис(иссиқ мамлакатларда яшайдиган, лайлакка ўхшаш узун оёқли қуш)ларга парранда ҳолатини 30 сантиметргача аниқликда қайд этувчи GPS-датчиклари ва қанотлар ҳаракатини кузатиб боровчи акселерометрлар ўрнатиб чиқишди.

Тажриба муаллифларининг «Nature» журналида ёзилишича, ибислар олдинда учаётган шеригининг ортидан, бироз ёнроқда учиб

ҳаракат қилган. Яна ҳам аниқроқ айтганда, парвоз вақтида қушлар етакчи ортидан юқорига кўтарилаётган ҳаво оқимига мослашиб, шу билан бирга, пастга ҳаракатланувчи оқимдан қочган ҳолда учар экан.

Шунингдек, қушлар қанот қоқишни ҳам шерикларининг ҳаракатига мувофиқлаштириб борар экан. Бу ҳам ҳаво оқимини назорат қилишга катта ёрдам беради. Натижада парвоз вақтида ортиқча қувват сарфланмайди.

Тадқиқотчиларнинг қайд этилишича, бу каби ҳаракатлар барча кўнманчи қушлар — турна, сақоқуш (бирқозон), ёввойи ғозларга ҳам хос.

ТЕСТЛАР ХОТИРАНИ МУСТАҲКАМЛАЙДИ

Британиядаги Кент университетининг икки нафар олими — Кэтрин Росон ва Мэри Рус томонидан ўтказилган тадқиқотларда имтиҳонларнинг инсон хотирасига ижобий таъсир кўрсатиши аниқланди. Маълум бўлишича, имтиҳон вақтида тест саволларига тайёргарлик кўриш ва ечимини топиш фикрлаш салоҳиятини ошириб, самарали усуллардан фойдаланишга ҳам қўмаклашади.

Тестларга диққат қаратиш орқали инсон бирор маълумотни эсга олишга уринади. Бу эса маълумотларнинг узоқ вақт ёдда сақланишига ёрдам беради.

Мутахассислар изланишларда асосан хорижий тиллар лексикасини ўрганишнинг ижобий самараларига эътибор қаратишди. Росон ва Рус, ҳақиқатан ҳам, тестлар ижобий таъсир кўрсатадими, деган саволга жавоб топиш мақсадида кўпчилик учун мутлақо нотаниш бўлган сураҳили тилини танилашди.

Яқунда маълум бўлишича, ушбу ҳолат тестлардаги тўғри жавобга ишора қилувчи калит сўзлар билан боғлиқ. Яъни биргина сўз ёки жумла ўқувчи-талабалар хотирасида ўша мавзуга оид бутун бошли маълумотларни ёдга солиб юбориши мумкин.

МЕВА-САБЗАВОТ АСТМАДАН ХАЛОС ЭТАДИ

Жониворларда ўтказилган қатор тажрибалар мева-сабзавот ва майдаланмаган бошоқли ўсимликлар астма асоратларидан қутулишга ёрдам беришини кўрсатди. Маълум бўлишича, клетчатка(бириктувчи тўқималар)га бой маҳсулотлар ўпка яллиғланишининг олдини олади.

Қайд этиш лозимки, бугунги кунда озиқ-овқат маҳсулотларининг кўп босқичли қайта ишланиши улар таркибининг бузилишига, натижада бронхиял астма сингари хасталикларга олиб келмоқда.

Лозанна университети (Швейцария) мутахассислари таъкидлашича, клетчаткалар концентрацияси ошқозондаги фойдали бактериялар таркибига ҳам катта таъсир кўрсатади. Айни шу омил организм ҳолати ва иммун тизимига тўғридан-тўғри боғлиқ.

Масалан, овқатланиш рационига мева, сабзавот ва бошоқли ўсимликлар қанчалик кўп киритилса, ошқозондаги қисқа заنجирли ёғ кислоталарини ишлаб чиқарувчи фойдали бактериялар ҳолати ҳам шунча яхшиланади. Қонга осонгина сингувчи мазкур ёғ кислоталари эса иммун тизимида асосий вазифини бажаради. Натижада астмага мойил инсонлар ўпкасида келиб чиқадиган яллиғланишнинг олди олинади.

С.РУСТАМОВ тайёрлади.

ЖУМЛАДА JAҲОН

yangiliklar, kashfiyotlar, yutuqlar

«Синхуа» ахборот агентлиги тарқатган маълумотларга кўра, автомобил ва саноат корхоналаридан чиқаётган зарарли газларнинг кескин ортиб кетгани сабабли Хитой пойтахти Пекин шаҳрида бир неча метр масофани кўриш қийинлашган, натижада қатор автотрассаларда автомобиллар ҳаракати тўхта-тилган.

Нью-Йорк шаҳри марказида сув қуқурининг ёрилиши оқибатида Манхэттен ва Куинс шаҳарларида бир неча метро бекатлари фаолияти тўхтаб қолган, шунингдек, айрим кўчаларда автобуслар ҳаракати ҳам чекланган, ҳодиса оқибатларини бартараф этиш ишлари 2-3 кун давом этиши мумкинлиги таъкидланмоқда.

«Associated Press» ахборот агентлиги хабарига кўра, 7 кишининг умрига зомин бўлган, Хиндистоннинг Уттар-Прадеш штатидаги миллий қўриқхонадан қочган йўлбарслар яширинган ҳудуддаги бир неча ўнлаб мактаблар фаолияти тўхта-тилган, икки ҳафтадан буён давом этаётган қидирув ишлари-га 300дан зиёд ўрмон ходимлари ва кўнгилчилар жалб қилинган.

Норвегия пойтахти Осло шаҳридан 25 километр узоқликда юк автомобилли иштирокчида рўй берган йўл-транспорт ҳодисасидан жабраланганларни олиб кетиш учун учиб келган тиббий вертолётнинг қўниш вақтида қулаб тушиши оқибатида икки киши ҳалок бўлган.

АҚШ чегарасида 16 ёшли мексикалик ўсмир Крус Марселино ҳуқуқ-тартибот органи ходимларига ёлғон ишлаган ҳолда наркотик модда эритилган су-юқликни олма шарбати дея ичиб кўрсатган ва шундан сўнг бошланган кучли оғриқ туфайли шифохонага ётқизилган, кўрилган чораларга қарамадан кучли заҳарланиш оқибатида ҳаётдан кўз юмган.

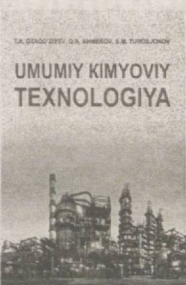
Покистон жанубидаги Наваб Шах уездига йўловчи автобу-сининг номаълум сабабларга кўра юк машинасига юзма-юз урилиши туфайли 20 киши, жумладан, 18 нафар мактаб ўқувчиси ҳаётдан кўз юмди, 19 йўловчи (уларнинг 15 нафари болалар) жароҳат олди.

Чилонзор туман халқ таълими муассасалари фаолиятини методик таъминлаш ва ташкил этиш бўлими ҳамда Таълим, фан ва маданият ходимлари касба уюшмаси Чилонзор туман кенгаши 4-санатория мактаб-интернати-нинг касба уюшма қўмитаси раиси Дилбархон Рашидовага онаси

Ҳадиҷахон АБДУЛЛАЕВанинг вафоти муносабати билан ҳамдардлик билдиради.

КИМЁГАР ТЕХНОЛОГЛАР КУТГАН ДАРСЛИК

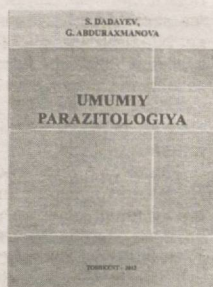

Тошкент кимё-технология институти профессорлари Т.Отақузиёв, Қ.Ахмеров ва С.Туробжоновнинг «Умумий кимёвий технология» дарслиги кўп нусхада нашрдан чиқди. Шу вақтга мазкур курс бўйича тўла ва мукамал дарслик йўқ эди. 37,5 босма табоқ (600 бет) ҳажмдаги китоб кимёвий технология ишлаб чиқариш турлари бўйича бакалаврият таълим йўналиши учун мўлжалланган бўлиб, ундан магистрантлар, тадқиқотчи ва илмий ходимлар ҳам фойдаланишлари мумкин. Фаннинг умумий қонуниятлари, кимёвий реакторлар назарияси, уни ҳисоблаш ва танлаш асослари китобда муфассал ифодалангани муаллифларнинг кўп йиллик ишларидайдан дарак беради.

Дарслик «Кимёвий ишлаб чиқариш асосла-

ри», «Кимёвий жараёнлар ва реакторлар», «Кимёвий технология системаси», «Кимёвий ишлаб чиқариш технологиялари», «Ўғитлар ишлаб чиқариш» ва «Саноат экологияси асослари» каби боблардан иборат. Ҳар бир боб охирида «Бобни ўрганишдан мақсад», «Тақрирлаш учун саволлар», «Назарий саволлар»нинг берилиши талабаларнинг мавзунини пухта ўзлаштиришига хизмат қилади. Мавзуларнинг схема, расм, жадвал, тенглама каби қўшимча маълумотлар билан бойитилганлиги ўқувчи диққатини ўзига тортади.

Мамлакатимизда мутақиллик йилларида қўрилган йирик кимё саноати корхоналари ишлаб чиқараётган маҳсулотлар ҳақида маълумот берилиши талабаларни қизиқтириши табиий. Айни пайтда саноат корхоналарининг экологик муаммоларни келтириб чиқариши мумкинлиги инobatта олиниб, «Газсимон чикиндилардан фойдаланиш», «Қуюндиларни ишга солиш», «Ўта зарарли мон чикиндилардан фойдаланиш зарарлантириш» каби мавзулар берилган. Талабалар бу мавзуларни ўқи-ўрганиб, келажакда ўз фаолиятида самарали қўллаиди.

Биология фанлари доктори, профессор Сайдулла Дадаев ҳамда биология фанлари номзоди, доцент Гулнора Абдурахмонованинг «Умумий пара-

ОРГАНИК ОПАМНИНГ ЎЗИГА ХОС ТУР

зитология» ўқув қўланмиси Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги томонидан тасдиқланган ўқув режа асосида тайёрланган бўлиб, олий ўқув юрталарининг биология мутахассислиги магистратура босқичи талабалари учун мўлжалланган. Китобдан академик лицей, касб-хунар коллежлари ва умумий ўрта таълим мактабларининг биология ўқитувчилари ва бакалаврият босқичида таълим олаётган та-

лабалар ҳам фойдаланишлари мумкин.

Паразитология фандаги йирик йўналишлардан бири бўлиб, органик оламда учрайдиган биозкологик ҳодиса — паразитлар ҳаёт тарзини ўрганади. Ўзбекистонда паразитология соҳасини чуқур тадқиқ этган олимлар фаолияти муаллифлар назаридан четда қолмаган. Қўланмада паразитология фанининг мақсад ва вазибалари, тирик организмлар

билан паразитларнинг ўзаро алоқаси, турли шаклдаги паразит-хўжайин муносабатларига эмас, балки паразитларнинг инсониятга, ҳайвонот дунёсига салбий таъсири ҳам кўрсатиб берилган.

Қўланма сўнггида якуний назорат учун саволлар тақдим этилиши талабаларнинг паразитология ўқув предмети асосларини қанчалик даражада эгаллаганини аниқлашга хизмат қилади.

Оммавий ахборот воситаларининг у ёки бу турида фаолият кўрсатётган журналист касбий маҳоратни чуқур эгаллаган бўлса, ижод майдонидан катта муваффақиятларга эришади. Касбий маҳорат эса осмондан тушмайди, балки бошловчи журналист йиллар мобайнида мисқоллаб йиғида.

Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети халқаро журналистика

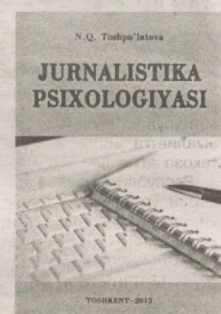
факультети кафедра мудири, филология фанлари номзоди Назира Тошпўлатованинг «Журналистика психологияси» қўланмиси ёш кадрларнинг билим доирасини кенгайтирадиган яна бир ўқув адабиёти бўлди. Муаллиф таъкидлаганидек, «Журналистика психологияси» курси оммавий коммуникация жараёнларида ўзаро мулоқотга киришадиган иштирокчилар, турли гуруҳ-

лар, алоқа тармоқлари, коммуникатор ва аудиторияга тааллуқли кенг қўламдаги тушунча ва билимларни ўз ичига олади.

Қўланма ўн бобдан иборат бўлиб, муаллиф журналистика психологияси фанини ўқитишдан қўзланган мақсад ҳамда вазибалар, талабалар билими, малака ва қўникмаларига қўйиладиган талаблар, бошқа фанлар билан ўзвий боғлиқлигини, ижтимоий ҳаётда тутган ўрнини чуқур таҳлил қилади. Муайян мавзу моҳиятини режа асосида очилиши муаллифнинг қўланма яратишдаги тажрибасини кўрсатиб турибди.

Олий ўқув юрталари-

ЖУРНАЛИСТИКА ПСИХОЛОГИЯСИ

нинг журналистика факультети бакалаврият ва магистратура босқичи талабалари қўланмани ўқи, психологик омилларни қай тарзда амалиётга татбиқ этишдан хабардор бўлади.

Хулқар ТҶИМАНОВА

ИНТИЛГАНГА ТОЛЕ ЁР

Бадий адабиёт ва табобат азал-азалдан бир-бирига яқин бўлган. Гарчи улар бошқа-бошқа олам саналса-да, мақсади бирдир. Табобат зиммасига жисмни даволаш, бадий адабиётга эса руҳни муолажа қилиш вазифаси юклатилган. Одам жисм ва руҳдан иборат экан, муолажани айри-айри олиб бориб бўлмайди. Буни яхши англаган табобат алломалари адабиёт билан яқиндан ошно бўлишган. Ҳозирги кунда бу аънанани тиббиёт фанлари номзоди Илёс Юнусов самарали да-

вом эттираяпти.

Илёс ака навбатдаги китобини «Интиланга толе ёр» деб номлабди. Халқ мақолининг китобга ном бўлиши бежиз эмас. Муаллиф ўзига яқин одамларнинг ибратли ҳаётлари мисолида бу мақоланинг ҳаётдаги аксини баён қила олган. Енгил-елли турмушга қўниқиб яшаётган айрим ёшлар учун шундай китобларнинг тарбиявий аҳамияти каттадир.

Тоҳир МАЛИК

Ўзбекистон халқ ёзувчиси

ПЕДАГОГИКА ТУҒРИСИДА

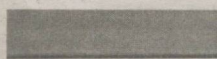
Файласуф Иммануил Кантнинг «Педагогика туғрисида» асари илк бор ўзбек тилига ўғирилиб, китобхонларга тақдим этилди.

Немис тилидан Мирзаали Акбаров таржима қилган асарда файласуфнинг тарбия вазифалари ва усуллари-га доир қарашлари баён этилган.

Иммануил Кант маънавий-ахлоқий ва диний тарбия муаммоларининг ҳал этилиши инсонни эркинликка эриштириш зарурати билан боғлиқ, деган гояни илгари сурган. Амалий тарздаги эркинлик ўз ақлига таяниб иш қўриш имконияти ва қобилияти сифатида намоён бўлади. Бу қобилиятни

ўстириш воситаси — ҳар бир кишининг ҳеч ким дахл қилмайдиган ҳуқуқи ҳисобланган маърифатдир. «Маърифатдан шахсан ўзи учун ва, айниқса, келажак авлодлар учун воз кечиш мукаллас инсон ҳуқуқларини бузмок ва поймол қилмок демасдир», деб ёзди файласуф.

Кант таълимоти асосида ўз ақл-идрокидан фойдаланадиган инсонни вояга етказиш гоёси мужассам. Зеро, сўраб-суриштирилган, танқидий кўз билан қарайдиган, фикр-мулоҳазаларни наинки ўзи, балки бутун жамият учун ҳам зарур бўлган, маънавий қадриятлар асосида улғайган билим-

ли, ўқимишли, маърифатли инсонни тарбиялаш — бу-гунги куннинг ҳам долзарб вазифасидир.

Жўрабек ЖАНГИРОВ,
«Ma'rifat» мухбири

Жиззах вилоятидан кўплаб давлат, санъат ва фан арбоблари, олим ушорлар, уста деҳқону бунёдкорлар, хуллас, турли соҳаларда юртимиз тараққиётига ҳисса қўшиб келаётган таъкид кишилар камолга етган. Биз уларнинг таржимаи ҳолини, яратувчанлик ишларини яхши биламиз ва шу фидойи инсонларга

«ФИДОЙИ МУАЛЛИМЛАР»

ҳавас қиламиз. Бироқ шундай машҳур кишиларга биринчи бўлиб ҳарф ўргатган, таълим-тарбия берган ўқитувчиларини ҳаммамиз ҳам билвермаемиз. Аслида, уларнинг баланд парвозига пухта замин қўйганлар шу камтарин ўқитувчи-устозлардир.

Халқ таълими соҳаси фаоли, шоира ва журналист Венера Иброҳимованинг «Davt press» нашриёт-матбаа уйида чоп этилган «Фидойи муаллимлар» китоби айнан Жиззах вилоятида узоқ йиллардан буён меҳнат қилиб келаётган ана шундай илгор ўқитувчилар, мактаб директорлари ҳақида ҳикоя қилади. Китобга киришган мақолаларини ўқир экансиз, муаллиф вилоятнинг деярли барча туманларидаги мактабларда бўлганини, олижаноб касб эгалари билан самимий суҳбат қурганини сезасиз.

Китобни ўқиб, фидойи муаллимларнинг фаолияти билан та-

ларгача бор. Навқирон раҳбарга янги педагогик технологияларни амалиётга жорий этаётгани учун илиқ сўз айтиш, унга қанот бағишлаш қанча хайрли бўлса, мактаб деб аталмиш улур иморатда ўз касбини садоқат билан эъзозлаётган муаллимлар бир оғиз ширин сўз билан миннатдорлик билдириш шунча савоблидир.

Ҳа, китобни мутолаа қилар экансиз, ўзининг меҳрибон устозларининг ёдга оласиз, улардан сўрамаган узрингиз, уларга айтмаган раҳматларингиз эсга тушади. Балки сиз ҳам устозлар олдидати «минг ганж ила» адо этиб бўлмас қарингизни бир оғиз ширин сўзга изҳор қилишга чоғланарсиз. Ниятингиз хайрли бўлсин. Аслида, бу китобнинг мақсад-муддоси ҳам шу: ўқувчилар қалбда устозларга бўлган ҳурмат-эҳтиромни бир қадар бойитиш!

Асрор МҶМИН

2014-yil 18-yanvar, № 6 (8655)

O'qituvchiga yordam

Бугун соғлом авлодни вояга етказишда спортнинг ўрни кун сайин ортиб бормоқда. Шу боис унинг асоси бўлган жисмоний тарбия дарсларини мутлақо янгича ёндашувлар, изланишларга таяниб ўтиш талаб этиляпти. Болалар спортини ривожлантириш, оммавийлаштириш, фарзандларимизни жисмонан кучли, бақувват ва соғлом этиб тарбиялашда ўқитувчи ва мураббийлар зиммасидаги масъулият ҳам ошмоқда.

Мамлакатимизда илм-фан ва ахборот технологияларининг жадаллиги билан ривожланаётгани таълим-тарбия сифатини оширишга асос бўлган талабларни қайта кўриб чи-

ли давом эттирилгани; мактаб таълимида фанларро тақдорланишлар мавжуд бўлиб, «Кун тартиби», «Шахсий гигиена» каби мавзулар «Атрофимиздаги олам», «Одобнома» ва «Жисмоний тарбия»

мактабларининг 1- ва 2-чорада амалга оширган ишлари ҳисоботида кўра, 2—9-синфлар kesимида икки марта назорат ишлари ўтказилган. Натижалардан аён бўлишича, ўқувчиларнинг ўзлаштириш самарадорлиги 9 фоизга ортган. Албатта, компетентли ёндашув юртимиздаги барча мактабларда бирдек қўлланишига эришиш учун вақт керак. Аммо устоз ва мураббийларимиз келаси дарсидаёқ мазкур мақолада келтирилган бир қатор tavsiyalarga таянган ҳолда, компетентли ёндашув самарадорлигини ўз фаолияти ҳамда ўқувчилари ёрдамида ҳам синаб кўриши мумкин.

сиз, таяниб сакраш, тирмашиб чиқиш, осилиш ва таянишлар, мувозанат саклаш машқлари элементларини бажариш қоидаларини ҳамда машғулот жараёнида бирор-бир машқни бошқаси билан боғлаб олишни ўргатишди.

Жисмоний сифатларни ривожлантирувчи машқларни бажариш компетенцияси. Мазкур жараёнда ўқитувчи чаккорлик, кучлилик, тезкорлик, эгиловчанлик, чидамлилик ва ҳаётий зарур кўникмалар, ҳаракатлар анкиглиги, мувофиқлиги, ритм ҳамда суръат сезгиси, жамоа бўлиб ҳаракат қилиш кўникмалари орқали ўз ўқувчиларини

ЯНГИЧА ЁНДАШУВ САМАРАДОРЛИГИ

жисмоний тарбия фани дарсларида синаб кўринг!

қиб, ўқитишнинг замонавий усул ва воситаларини амалиётга жорий этишни таъқозо этмоқда.

Республикаимизда мажбурий ўрта таълим (9+3) тизимидаги фанларнинг узулусизлиги ва узвийлигини таъминлаш мақсадида компетентлиликка асосланган Давлат таълим стандартлари ва ўқув дастурини ишлаб чиқиш мақсадида Олий ва ўрта махсус таълим ва Халқ таълими вазирликлари ҳамда ўрта махсус, касб-хунар таълими маркази ҳамкорлигида қўшма қарор қабул қилинди. Унга кўра, олим, методист-ўқитувчилардан иборат иккунчи гуруҳ томонидан бошқа фанлар қатори «Жисмоний тарбия фанидан мажбурий таълимнинг компетентлилик ёндашуви» асосланган Давлат таълим стандарти ва ўқув дастури» лойиҳаси тайёрланди.

Амалда фойдаланиб келинаётган «Жисмоний тарбия фанидан умумий ўрта таълим ва ўрта махсус, касб-хунар таълими Давлат таълим стандартлари» таҳлил қилинганида, бир қатор камчиликлар, жумладан, гимнастика, енгил атлетика, спорт ўйинлари бўлимларининг ўқитилишида узвийлик ва узулусизлик таъминланмагани; мактабда бошланган «Ҳаракатли ўйинлар» бўлими тугалланмасдан, уни касб-хунар тизимида қайтариш орқа-

фанларида тақдор берилгани; ўрта махсус, касб-хунар таълими тизимида жисмоний тарбия фанидан билим, кўникма ва малакалар алоҳида ажратиб кўрсатилмагани аниқланди.

Мазкур камчиликларни бартараф этиш ҳамда самарадорлигини ошириш мақсадида иккунчи гуруҳ томонидан ўрта таълимда ягона компетентлилик ёндашуви» асосланган Давлат таълим стандарти ва ўқув дастури ишлаб чиқилди.

Хўш, компетентлилик нима? Бу латинча сўз бўлиб, *competens* — лаъқатли, қобилиятли деган маънони англатади. Ўқувчининг компетенцияси дейилганда эса, фан бўйича эгалаган билим, кўникма ва малакаларини кундалик ҳаётда ўз саломатлигини асраш ва мустақамлаш, жисмонан бақувват бўлиб ўсиши учун қўллай олиш қобилиятининг ривожлантирилиши тушунилади.

Шуни айтиш керакки, жисмоний тарбия фанидан компетентлилик ёндашуви» асосланган Давлат таълим стандарти ва ўқув дастури лойиҳаси 2013-2014 ўқув йилида Тошкент шаҳри Чилонзор туманидаги 168-ҳамда Хоразм вилояти Янгибозор туманидаги 14-умумий ўрта таълим мактабларида таҳриба-синовдан ўтказилмоқда.

Ушбу таҳриба-синов

Мажбурий таълимнинг компетентлилик ёндашуви» асосланган Давлат таълим стандарти ва ўқув дастури қуйидаги компетентлилик гуруҳларига ажратилди:

Соғломлаштирувчи машқларни бажариши тушуниш ва қўллай олиш компетенцияси. Бунда ўқувчиларнинг шахсий гигиена, кун тартибига риоя қилиб, спорт зали ва майдончаларида ўзини тутиш ҳамда фойдаланиладиган спорт анжомларининг номилири ҳамда уларни қўллашни ўргатишга эътибор қаратилади. Инсон организмга таъсир этувчи омиллар, саломатлиқни мустақамлашга қаратилган жисмоний машқлар, жисмоний сифатларни ривожлантириш, иш қобилиятини оширувчи ва қад-қоматни яхшилашга қаратилган машқлар ўргатилади ва бажарилади. Ўқувчи ҳаётда жисмоний тарбиянинг ўрни, машғулот жараёнида ҳар хил ножўй ҳаракатлардан шикастланишнинг олдини олиш ва биринчи тиббий ёрдам кўрсата олиш ҳақидаги назарий билимлар берилди.

Жисмоний машқлар мажмуини кетма-кетликда тўғри бажариш компетенцияси. Бунда ўқувчилар саф ва саф машқлари, умумривожлантирувчи машқларни буюмлар билан ва улар-

«Алпомиш» ва «Барчиной» спорт мусобақаларига тайёраб боради.

Ўз-ўзини ўргатиш, таҳлил қилиш ва назорат қилиш компетенцияси. Бунда ўқувчилар жисмоний машқларни бажариш чоғида жароҳатланишнинг олдини олиш қоидаларини ўрганади, машғулот вақтида ўз-ўзини назорат қилиш, жисмоний машқларни бажаришдан олдин ва кейин юрак уриши частотаси ҳамда нафас олишни мустақил аниқлаш, бажарилаётган машқлар юк-массининг тўғри белгиланишини таҳлил қилишни ўзлаштиради.

Спорт асбоб-анжомлари номи ва тузилишини тушуниш компетенцияси. Бунда ўғил-қизларнинг гимнастика, енгил атлетика, ҳаракатли ва спорт ўйинларида фойдаланиладиган спорт асбоб-анжомлари номилири билиши, уларнинг тузилишини таҳлил қилиш ҳамда машғулот жараёнида мустақил қўллай олиш қобилиятини шакллантирилади.

Азиз ўқитувчилар, мазкур масала юзасидан тақлиф ва фикр-мулоҳазаларингизни metodist@inbox.uz электрон манзилига жўнатишингиз мумкин.

Фуркат НАЖИМОВ,
Республика таълим маркази бош методисти

ЗЕЕДОРФ «МИЛАН»ГА ҚАЙТДИ

Футбол бўйича Италиянинг «Милан» клубига янги бош мураббий тайинланди. Италия маҳаллий нашрларида берилган маълумотларга кўра, энди «кекса» жамоани яқин ўтмишнинг таниқли футболчиси Кларенс Зеедорф бошқаради.

Кларенс жамоа билан шартнома имзолашга ҳам улгурган. У икки ярим йил мобайнида сеvimли клубига устозлик қилади.

Демак, 37 ёшли Зеедорф 13 январь кун буютилган Массимилиано Аллегри ўрнини эгаллайди. Унинг дебют ўйини «А» сериянинг 20-турдан ўрин олган «Милан» — «Верона» қарам-қаршилиги бўлади. Айни пайтда «Милан» турнир жадвалида 22 очко билан 11-ўринда турибди.

ЖАНГ АПРЕЛДА ЎТКАЗИПАДИ

Америкалик боксчи, 79,4 килограммга бўлган вазн тоифасида IBF (Халқаро бокс федерацияси) чемпионлиқ камари соҳиби Бернард Хопкинс яқинда ўзининг 49 ёшини қаршилади.

Шу муносабат билан ўтказилган матбуот анжуманида боксчи навбатдаги рақибни қозғистонлик спортчи Бейбут Шуменов бўлишини айтган.

«The Philadelphia Inquirer» нашрида ёзилишича, Хопкинс у билан жорий йилнинг апрель ойида мушталашди. Жанг Атлантик Сити ёки Нью-Йорк шаҳрида ўтказилади. Икки спортчи ўртасида шартнома эса келаси ҳафта имзоланиши кутилмоқда. Хопкинс энг охириги жангини 2013 йил октябрда германиялик Каро Муратага қарши ўтказиб, уни енгитган.

ОЛИМПИАДА ОЛДИДАН

Италиянинг Антерсельве шахри мезбонлик қилган биатлон бўйича жаҳон кубоғи учун ўтказилаётган спринт мусобақаларининг навбатдаги боксчи ғолиб ва совриндорлари номи аниқланди.

IBU (Халқаро биатлончилар уюшмаси) расмий сайтида ёзилишича, мурасасиз кимўзарда беларуслик Дарья Домрачева учинчи ўринни банд этди. Иккунчи ўрин германиялик Андреа Хенкелга ва биринчи ўрин француз спортчиси Ане Бесконга nasib этди.

Бескон пойма давомид бир марта ҳам хатоланган йўл қўймади. Барча хатти-ҳаракатларини аниқ амалга оширди. Домрачева эса икки марта англичиди, Хенкель бўлса, жами ўнта ўқни нишонга аниқ олди.

Антерсельве шахрида кечкётган мусобақа Сочи олимпиадаси олдида ўтказилаётган сўғити кимўзар.

СЕРЕНАНИНГ ГАПДАГИ РЕКОРДИ

Америкалик таниқли теннисчи Серена Уильямс «Australian Open»да хотин-қизлар ўртасида кечган яккалик бахсларида қозongan галабалари сони бўйича ўзига хос рекорд ўрнатди.

Кичик Уильямс нфузули мусобақанинг учинчи доирасидан ўрин олган матчда словениялик Даниэла Хантуховани 6:3, 6:3 ҳисобида енгиди. Бу муваффақият Серена фаолиятида фақатгина Австралия очик чемпионатида қўлга киритилган 61-галаба эди.

Унга қадар австралиялик Маргарет Корт 60 бора зафар қучган экан. Таъбиқий, Серена бу рақамларни янада ошириш имконига эга. 1/8 финал ўйинида у Саманта Стоур (Австралия) ва Ана Иванович (Сербия) ўртасидаги ўйин ғолибига қарши қорпта чиқади.

ЎҒЛОНЛАРИ
СЕРГАК ЮРТ

Ватан химоячилари кунли муносабати билан Тошкент темир йўл муҳандислари институтида факультетлараро беллашув бўлиб ўтди.

— Беллашувда 4та факультет талабалари иштирок этди, — дейди электромеханика факультетининг 3-босқич талабаси Муслимбек Абдувахобов. — Биз турикда тортиш, 100 метрга югуриш, арқон тортиш, ҳарбий формага тугма қадаш шартлари бўйича ўзаро беллашдик. Мазкур кўрик ҳар йили талабаларнинг ижтимоий фаоллигини ошириш, улар орасида спортни тарғиб қилиш ва оммалаштириш мақсадида ўтказиб келинмоқда. Шунингдек, «Ўғлон-

лари сергак юрт» деб номланган Қуролли Кучлар ашула ва рақс ансамбли жамоаси иштирокида концерт ҳамда талабаларда ватанпарварлик, фидоийлик фазилатларини янада мустақамлаш ва миллий армиямизда олиб борилаётган ислохотлар ҳақида маълумотлар бериш мақсадида «Ватан химояси — муқаддас бурч» мавзусида давра суҳбати ташкил этилди.

Бу каби маданий-маърифий тадбирлар жасур йигитларимизни жамоат ишларида фаол бўлиш, спорт билан мунотазам шугулланишга ундамоқда.

Нигина ХЎЖАЕВА,
ЎзМУ талабаси

БЎЛАЖАК АСКАРЛАРГА, БАЛЛИ!

Пойтахтимиздаги 235-мактабда Ватан химоячилари кунли муносабати билан «Миллий армиямиз — гуруримиз» шиори остида 9-синф ўқувчилари ўртасида «Балли, йигитлари!» спорт мусобақалари бўлиб ўтди.

Унда ўқувчилар бир неча шарт армрестлинг бўйича беллашди. — тош кўтариш, арқон тортиш, Қолаверса, уларнинг ҳарбий би-

лимлари тест асосида синовдан ўтказилди.

— Ўқувчилар онгида Ватанга муҳаббат, ҳарбий хизматга ҳурмат, миллий армиямиздан факрланиш туйғуларини янада кучайтириш мусобақадан кўзланган асосий мақсадимиздир, — дейди мактаб раҳбари М.Сулаймонова.

Мусобақа кўтаринки руҳда бўлиб ўтди. Унда иштирок этган кучли, билимли, ўзига ишончи юксак бундай ёшлардан келажақда Ватанини сидқидилдан химоя қилувчи жасур, сергак аскарлар етишиб чиқиши шубҳасиз.

Тадбир сўнггида ғолиблар диплом ва эсдалик совгалари билан тақдирландилар.

Жўрабек ЖАНГИРОВ,
«Ma'rifat» муҳбири

СОГЛОМ ВА БАРКАМОЛ УЛГАЙ, БОЛАЖОН!

Гулдан-да нозик, беғубор жажжи болажонларнинг ақлан баркамол ва жисмонан соғлом бўлиб улгайишини хоҳлаймиз. Уларнинг интеллектуал ва физиологик жиҳатдан тўғри ривожланишида мактабгача таълим муассасаларида олиб борилаётган машғулотларнинг аҳамияти катта.

Ҳамза туманидаги 329-мактабгача таълим муассасасида тарбияланаётган ўғил-қизларнинг барчаси бирдек эътиборда. Уларнинг ёши ва психологиясига мослаштирилган ақлий машқлар, ҳаракатли ўйинлар, гимнастика машғулотлари болаларнинг нутқи раван, ақлан теран ҳамда жисмонан бақувват бўлишига қаратилган.

— Фарзандларимизнинг соғлом вояга етишида МТМларда олиб борилаётган машғулотларнинг аҳамияти катта. Шу мақсадда муассасамизда ҳам шу йўналишда амалий ишлар қилинмоқда. Шунингдек, тўрт-беш ёшли болалар-

нинг тасаввур оламини кенгайтириш мақсадида турли предметларни лой, пластилиндан ясашни ўргатамиз, — дейди 7-ўрта гуруҳ тарбиячиси Маҳмуда Ҳасанова. — Уларга «Қушча», «Кимнинг иши чиройли?», «Табиат манзаралари» каби мавзуларда машғулотлар ўтилади. Бу кичкинтойларнинг ранглар, геометрик шакллар, атроф олам манзаралари ҳақидаги билимини мустаҳкамлайди.

Суратларда: Ҳамза туманидаги 329-мактабгача таълим муассасаси фаолиятдан лавҳалар.

Шоира БОЙМУРОДОВА,
«Ma'rifat» муҳбири

Бурҳон РИЗОҚУЛОВ олган суратлар.

Баш муҳаррир:
Абдусамат РАҲИМОВ

Ma'rifat

**ТА'СИ
ЕТУВЧИЛАР:**

Ўзбекистон Халқ та'лими
вазирлиги, Ўзбекистон Олий
ва о'рта махсус та'лим
вазирлиги, Ўзбекистон
Та'лим, фан ва
маданият соҳимлари
касба уюшмаси
Марказий Кенгаши.

Тahrir hay'ati: Jumanazar BEK-
NAZAROV, Baxtiyor DONIYO-
ROV, Farrux JABBOROV (bosh
muhammadning birinchi o'rinbosari),
Husan NISHONOV (bosh muhammad
o'rinbosari), Farhod RIZAYEV,
Nurlan USMONOV (bosh muhammad
o'rinbosari, "Учитель Узбекиста-
на"), Mirzakarim XUDDIYEV,
Baxtiyor YOQUBOV (mas'ul kotib),
Aleksiy CHUKARIN (mas'ul kotib,
"Учитель Узбекистана"), Sa'dulla
HAKIMOV.

Gazeta
Ўзбекистон Matbuot va axborot
agentligida № 0067 raqam bilan
ro'yxatga olingan.

ISSN 2010-6416

9 772010 641009

ИНДЕКС: 149, 150. Г-126.

Tiraj 66650.

Hajmi 4 bosma taboq.
Ofset usulida bosilgan,
qog'oz bichimi A-3.

«Ma'rifat»dan materiallarni ko'chirib bosish
tahririyat ruxsati bilan amalga oshirilishi shart.
Tahririyatga kelgan qo'lyozmalar taqrit
qilinmaydi va muallifga qaytarilmaydi.

Reklama materiallari uchun tahririyat javobgar emas.

MANZILIMIZ: 100083, Toshkent,
Matbuotchilar ko'chasi, 32.

Web-site: www.marifat.uz

TELEFONLAR: mas'ul kotib — 233-99-15, umumiy
o'rta va maktabgacha ta'lim yangiliklari bo'limi — 233-
53-14, fan, oliy va o'rta ma'xsus, kasb-hunar ta'limi
yangiliklari bo'limi — 233-56-45, adabiyot, madaniyat,
kasaba uyushmalari hayoti yangiliklari bo'limi — 233-
54-49, ma'naviyat va maktabdan tashqari ta'lim yangiliklari
bo'limi — 233-54-63, siyosat, xalqaro hayot va sport
yangiliklari bo'limi — 233-76-40, reklama va marketing
bo'limi — 233-42-92(faks), 236-54-17.

Bahosi sotuvda
erkin narxda

Dizaynerlar:
Liliya BINASHEVA,
Timur KAYSAROV.

Navbachi muhammad:
Xayrullo ABDURAHMONOV.

Navbachi:
Bobomurod XUDOYBERDIYEV.

«Sharq» nashriyot-matbaa
aksionerlik kompaniyasi
bosmaxonasi.

Korxona manzili:
«Buyuk Taron» ko'chasi, 41-uy
S'z alyun — 00.25
Topshirildi — 01.40